



GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
Štúrova 2, 812 85 Bratislava

VI/1 Spr 9/23/1000-34

Materiál na poradu
generálneho prokurátora
Slovenskej republiky

Z H O D N O T E N I E

stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Predkladá sa:
Podľa bodu 9 PHÚ
prokuratúry SR na r. 2023

Obsah materiálu:
1) predkladacia správa
2) vlastný materiál

Vypracovala: JUDr. Miroslava Vychovalá
prokurátorka netrestného odboru
Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

Predkladá: riaditeľ netrestného odboru
v z. JUDr. Slavomír Filipčík
zástupca riaditeľa

Bratislava 29.11.2023

Predkladacia správa

Podľa Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 orgány prokuratúry plnili úlohu č. 9 zameranú na zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“).

Previerka bola zameraná predovšetkým na preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutí orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri ukladaní výchovných opatrení (§ 12 až 15 zákona č. 305/2005 Z. z.) podľa určených hľadísk.

Predmet zhodnotenia upravuje najmä zákon č. 305/2005 Z. z., ako aj zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) a zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“).

Na plnení tejto plánovanej úlohy sa podieľali prokurátori – špecialisti vykonávajúci pôsobnosť prokuratúry v netrestnej oblasti.

Úlohou okresných prokuratúr bolo okrem vyhodnotenia štatistických poznatkov aj následné zhromaždenie konkrétnych poznatkov o postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na prvom stupni (Krajskou prokuratúrou Bratislava ako jedinou krajskou prokuratúrou príslušnou na preskúmanie postupu a rozhodovania orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na druhom stupni previerka nebola vykonaná z dôvodu, že v preverovanom období nebolo Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava vedené žiadne druhostupňové konanie vo veci výchovných opatrení). Vzhľadom na špecifický charakter organizácie práce úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v hlavnom meste SR Bratislava sa Krajská prokuratúra Bratislava podieľala na vykonaní previerok spolu s okresnými prokuratúrami v jej obvode.

Cieľom všetkých krajských prokuratúr bolo zároveň spracovať na základe podkladov z okresných prokuratúr zhodnotenie stavu zákonnosti v územnom obvode ich pôsobnosti.

Zhromaždenie poznatkov získaných previerkovou činnosťou jednotlivými prokuratúrami sa vzťahovalo na postup a rozhodnutia orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v preverovanej oblasti v období od 01.01.2022 do 31.12.2022.

Potreba plnenia danej úlohy vzišla zo skutočnosti, že orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej označenými aj ako „úrad práce“) nie je využívaná možnosť ukladania výchovných opatrení podľa § 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z., rovnako ako aj podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine. Úlohou bolo preto okrem iného zistiť dôvody, pre ktoré tieto orgány uplatňujú postup

spočívajúci v prevažnej miere len v podávaní podnetov na uloženie výchovných opatrení súdom.

Zhodnotenie

ČASŤ A

Doterajšie poznatky prokuratúry o postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy vo veciach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

V tejto časti sú zhodnotené doterajšie poznatky jednotlivých prokuratúr týkajúcich sa preskúmania zákonnosti postupu a rozhodovacej činnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vo veciach výchovných opatrení upravených zákonom č. 305/2005 Z. z. zistené za obdobie od 01.01.2022 do 31.12.2022.

Počet poznatkov a ich zameranie

Počet poznatkov jednotlivých prokuratúr a ich zdroje dokumentuje nasledovná tabuľka.

Tabuľka č. 1 - Počty poznatkov a ich zameranie

Krajská prokuratúra Bratislava

	KP BA	OP BA 1	OP BA 2	OP BA 3	OP BA 4	OP BA 5	OP MA	OP PK	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-	-	-
previerky	-	-	-	-	-	-	-	-	-
iné poznatky	-	5	30	-	-	13	-	-	48

Krajská prokuratúra Trnava

	KP TT	OP DS	OP GA	OP PN	OP SE	OP TT	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-
previerky	-	-	-	-	-	-	-
iné poznatky	-	-	1	3	4	-	8

Krajská prokuratúra Trenčín

	KP TN	OP TN	OP PD	OP PB	OP BN	OP PE	OP NM	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-	-

previerky	-	-	-	-	-	-	-	-
iné poznatky	8	-	1	2	-	1	-	12

Krajská prokuratúra Nitra

	KP NR	OP KN	OP LV	OP NR	OP NZ	OP TO	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-
previerky	-	-	-	-	-	-	-
iné poznatky	-	-	3	1	2	3	9

Krajská prokuratúra Banská Bystrica

	KP BB	OP LC	OP RS	OP VK	OP ZH	OP BB	OP BR	OP RA	OP ZV	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
previerky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
iné poznatky	-	1	-	2	-	-	-	1	-	4

Krajská prokuratúra Žilina

	KP ZA	OP CA	OP DK	OP LM	OP MT	OP NO	OP RK	OP ZA	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-	-	-
previerky	-	-	-	-	-	-	-	-	-
iné poznatky	6	2	-	-	2	-	1	-	11

Krajská prokuratúra Košice

	KP KE	OP RV	OP MI	OP TV	OP SNV	OP KE 1	OP KE okolie	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-	-
previerky	0	1	1	1	1	1	1	6
iné poznatky	-	2	-	-	-	-	-	2

Krajská prokuratúra Prešov

	KP PO	OP BJ	OP HE	OP KK	OP PP	OP PO	OP SL	OP SK	OP VT	spolu
podnety	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
previerky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
iné poznatky	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2

Tabuľka č. 2 – Spôsob vybavenia vecí

Krajská prokuratúra Bratislava

	KP BA	OP BA 1	OP BA 2	OP BA 3	OP BA 4	OP BA 5	OP MA	OP PK	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
odloženie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inak	-	5	30	-	-	13	-	-	48

Krajská prokuratúra Trnava

	KP TT	OP DS	OP GA	OP PN	OP SE	OP TT	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	-	-	-	-	-	-
odloženie	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-
inak	-	-	-	3	4	-	7

Krajská prokuratúra Trenčín

	KP TN	OP TN	OP PD	OP PB	OP BN	OP PE	OP NM	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	-	1	1	-	1	-	3
odloženie	-	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-	-
inak	8	-	-	1	-	-	-	9

Krajská prokuratúra Nitra

	KP NR	OP KN	OP LV	OP NR	OP NZ	OP TO	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	-	-	-	-	1	1

odloženie	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-
inak	-	-	3	1	2	2	8

Krajská prokuratúra Banská Bystrica

	KP BB	OP LC	OP RS	OP VK	OP ZH	OP BB	OP BR	OP RA	OP ZV	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
odloženie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inak	-	1	-	2	-	-	-	1	-	4

Krajská prokuratúra Žilina

	KP ZA	OP CA	OP DK	OP LM	OP MT	OP NO	OP RK	OP ZA	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
odloženie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inak	6	2	-	-	2	-	1	-	11

Krajská prokuratúra Košice

	KP KE	OP RV	OP MI	OP TV	OP SNV	OP KE 1	OP KE okolie	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	1	-	-	-	-	-	1
odloženie	-	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-	-
Inak	-	-	-	-	-	-	-	-
Protokol o vykonaní previerky	-	1	1	1	1	1	1	6

V období od 01.01.2022 do 31.12.2022 bol okresnými prokuratúrami v územnom obvode Krajskej prokuratúry Košice vyhodnocovaný úsek predmetom šiestich previerok, ktoré vykonali jednotlivé okresné prokuratúry na oddeleniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny za účelom zistenia, či úrady práce uplatňovali v roku 2021 oprávnenia dané im ustanovením § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. (uloženie výchovných opatrení ustanovených v § 37 ods. 2 zákona o rodine, ak je to potrebné v záujme dieťaťa, ktoré zanedbáva povinnú školskú dochádzku), alebo iba podávajú návrhy na súd na postup podľa § 37 zákona o rodine. Úrady práce ani v jednom prípade nerozhodli o uložení niektorého z výchovných opatrení uvedených v § 37 ods. 2 zákona o rodine z dôvodu, že zákon č. 305/2005 Z. z. umožňuje využívať väčší rozsah a rôznu variabilitu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov. Účel preto zabezpečovali najmä prostredníctvom plánu sociálnej práce s rodinou dieťaťa šetrením v prirodzenom rodinnom prostredí dieťaťa, komunikáciou s rodinou a poskytovaním poradenstva. Ak činnosť nebola účinná, boli úradmi práce podané na príslušné súdy návrhy na uloženie vhodného výchovného opatrenia uvedeného v § 37 ods. 2 zákona o rodine.

Krajská prokuratúra Prešov

	KP PO	OP BJ	OP HE	OP KK	OP PP	OP PO	OP SL	OP SK	OP VT	spolu
protest	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
upozornenie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
odloženie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
nezákonnosť odstránená za konania	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inak	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2

Je možné zhrnúť, že vo väčšine prípadov išlo o tzv. vlastné (iné) poznatky zistené z previerok podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o prokuratúre v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné súdom nariadené opatrenie, alebo o poznatky signalizované inou prokuratúrou. Poznatky sa týkali najmä neplnenia si povinnosti orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately navštíviť maloleté dieťa podľa § 32 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z.

ČASŤ B

I. **Výchovné opatrenia ukladané podľa 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z.**

Podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. ak je to potrebné v záujme dieťaťa, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately rozhodne o uložení výchovného opatrenia ustanoveného osobitným predpisom alebo o uložení týchto výchovných opatrení:

a) upozorní vhodným spôsobom dieťa, jeho rodičov alebo osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, ak svojím správaním môžu ohroziť alebo narušiť priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin dieťaťa,

b) uloží dieťaťu, rodičovi alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosť podrobiť sa odbornej diagnostike v špecializovanej ambulantnej starostlivosti, ak je to potrebné na uplatnenie primeraného opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre deti a diagnostiku nemožno zabezpečiť iným spôsobom,

c) uloží dieťaťu povinnosť zúčastniť sa na liečbe v špecializovanej ambulantnej starostlivosti,

d) uloží dieťaťu, rodičovi alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosť zúčastniť sa na výchovnom programe alebo na sociálnom programe.

V tejto časti bolo preskúmané, či orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v sledovanom období konali a rozhodli o uložení výchovných opatrení upravených v § 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z.

Krajská prokuratúra Bratislava v zhodnotení uviedla, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v preskúmanom období nerozhodli o uložení výchovného opatrenia ani podľa § 12 zákona č. 305/2005 Z. z., ani podľa § 37 ods.2 zákona o rodine. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava pritom takto nepostupuje a rozhodnutia o uložení výchovných opatrení nevydáva minimálne od roku 2017. Príčinou je, že pracovníci úradu práce sa prioritne usilujú o to, aby rodičia nimi navrhnuté opatrenia podstúpili dobrovoľne. V tejto súvislosti úrad práce vykonáva napr. poradenstvo na referáte poradensko-psychologických služieb za účelom odstránenia konfliktných situácií v rodine a zlepšenia komunikácie. Ak rodičia dobrovoľne nespolupracujú, úrad práce nemá možnosť ich do tejto spolupráce donútiť, pričom rodičia zamestnancov úradu práce navyše nerešpektujú. Pracovníci úradu práce poukázali tiež na to, že sú mimoriadne zaťažení prácou v ich agende a popri uvedenom by už ani nestíhali administratívne zabezpečiť priebeh správneho konania. Výchovné opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine, ak prichádzajú do úvahy, navrhujú ako kolízni opatrovníci priamo na súdnom pojednávaní. Nespracúvajú preto samostatné podnety, resp. návrhy na súd za účelom ich uloženia.

Vyskytli sa však aj viaceré prípady, kedy bolo dôvodné uložiť výchovné opatrenie zo strany Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava. Preskúmaním obsahu spisovej dokumentácie bola totiž v týchto prípadoch zistená vysoko konfliktná situácia medzi rodičmi, ktorá sťažovala riadny výkon rodičovských práv a povinností (popieranie úlohy druhého rodiča, nevedenie detí k rešpektovaniu druhého rodiča, zadržiavanie dieťaťa a podobne). V označených prípadoch sa javilo účinnejšie uložiť výchovné opatrenie zo strany úradu práce a nečakať na uloženie výchovného opatrenia súdom.

Príklad:

Maloletý syn bol zverený do osobnej starostlivosti matky uznesením súdu do právoplatného skončenia konania o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností rodičov k mal. dieťaťu. Otcovi bol s mal.

synom upravený styk. Mal. dcéra bola zverená do osobnej starostlivosti matky na základe schválenej rodičovskej dohody rozsudkom okresného súdu a otcovi bol s mal. dcérou upravený styk. Medzi otcom a matkou od 22.06.2022 pretrvával stav, kedy otec nerešpektoval neodkladné opatrenie súdu a mal. syna zadržieval napriek tomu, že podľa vykonateľného právneho titulu mal byť v osobnej starostlivosti matky. Otec argumentoval tým, že syn k matke ísť nechce a že uvedeným konaním chráni jeho zdravie. Z obsahu spisového materiálu pritom vyplýval extrémne konfliktný stav medzi oboma rodičmi, ktorí navzájom popierali svoje rodičovské role, vzájomne na seba podávali trestné oznámenia, matka otca obviňovala z agresivity a iného nevhodného správania. Otec na druhej strane matku obviňoval z toho, že mu zámerne neumožňuje kontakt s deťmi. Otec sám osobne podal na Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava návrh na uloženie výchovného opatrenia a toto navrhoval uložiť matke maloletých detí s poukazom na § 12 ods. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 305/2005 Z. z. Zo správ vypracovaných subjektom Úsmev ako dar a adresovaných úradu práce vyplývalo, že úrad práce odporučil predmetnému subjektu vykonanie sociálnej, psychologickkej práce určené rodičom za účelom odstránenia ich konfliktného vzťahu. Z predložených správ však vyplýva, že výsledkom uvedeného ostal nevyriešený rodičovský konflikt. V správe úradu práce adresovanej okresnému súdu o súčasnej situácii v rodine, úrad práce konštatoval negatívny a konfliktný stav medzi rodičmi a sám dal súdu na zváženie uloženie výchovného opatrenia ex offa. Okresný súd začal konanie o uloženie výchovného opatrenia matke a otcovi mal. detí uznesením a rozsudkom rozhodol o. i. tak, že obmedzil styk otca s mal. synom len za prítomnosti matky a tiež uložil rodičom a maloletému synovi výchovné opatrenie povinnosť zúčastniť sa odborného psychologického poradenstva na referáte poradensko-psychologických služieb na úrade práce. Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že v danej veci existovali dôvody na uloženie výchovného opatrenia podľa § 12 ods. 1 písm. d) zákona č. 305/2005 Z. z., resp. § 37 ods. 2 písm. d) zákona o rodine (vysoko konfliktná situácia v rodine, zadržovanie dieťaťa otcom, odmietanie matky maloletým synom). Úrad práce však takto nepostupoval, žiadne výchovné opatrenie neuložil a bol v tomto smere nečinný. Dôvodnosti tohto postupu nasvedčuje aj to, že napokon okresný súd vydal rozhodnutie, ktorým rodičom a mal. synovi uložil výchovné opatrenie; je však potrebné zdôrazniť, že išlo o rozhodnutie z 01.03.2023, pričom Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava mohol takto konať minimálne od mája 2022, kedy sám súdu dal na zváženie začatie konanie o výchovnom opatrení ex offa.

Ani v obvode *Krajskej prokuratúry Trnava* a *Krajskej prokuratúry Trenčín* príslušné úrady práce nevydali žiadne rozhodnutia podľa § 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z.

Bolo však konštatované, že uvedený stav nemožno považovať za nečinnosť úradov práce, nakoľko v prípadoch, kedy bola zistená potreba uloženia výchovného opatrenia, podávali všetky úrady práce návrhy na uloženie výchovných opatrení na súd, ktorým súdy vyhovel. Dôvodom neukladania výchovných opatrení zo strany úradov práce boli negatívne praktické skúsenosti z predchádzajúceho obdobia, nerešpektovanie a nevyožiteľnosť uložených výchovných opatrení úradmi práce zo strany účastníkov správneho konania. K ďalším dôvodom neukladania výchovných opatrení úradmi práce patria problémy s doručovaním predvolaní na správne konanie, s doručovaním rozhodnutí o uložení výchovných opatrení rodičom, agresívne správanie sa rodičov voči zamestnancom správnych orgánov, ako aj zdĺhavý a neefektívny proces podľa § 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z.

Poznatok o uložení výchovného opatrenia podľa § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. zaznamenala *Okresná prokuratúra Nové Zámky* na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky v troch prípadoch, ktoré napriek jednorazovému charakteru daného druhu opatrenia bolo uložené vo všetkých troch prípadoch v rozpore s § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. v spojení s § 46 správneho poriadku, na obdobie 2 mesiacov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia. Odhliadnuc od uvedeného určenia doby trvania výchovného opatrenia, na jeho uloženie boli splnené zákonné podmienky vo všetkých prípadoch. Okresná

prokuratúra Nové Zámky zaznamenala tiež vec, kde Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky uložil výchovné opatrenie podľa § 12 ods. 1 písm. d) zákona č. 305/2005 Z. z. (mal. deťom a ich matke bola uložená povinnosť zúčastniť sa na sociálnom programe v CDR Dedina Mládeže, pracovisko Nové Zámky na obdobie 6 mesiacov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia). Na uloženie tohto výchovného opatrenia boli splnené podmienky.

Okresné prokuratúry v územnom obvode *Krajskej prokuratúry Banská Bystrica* zhodne konštatovali, že správne orgány v súčasnosti neukladajú výchovné opatrenia v správnom konaní, resp. ich ukladajú len veľmi ojedinele. Ako dôvod uvádzajú neúčelnosť a neefektívnosť rozhodnutí vydaných správnym orgánom, ako aj skutočnosť, že vydané rozhodnutia neboli dotknutými osobami akceptované a rešpektované. Efektívnejšie a účelnejšie sú podľa ich skúseností rozhodnutia vydané súdmi. Okresné prokuratúry uviedli, že správne orgány v prípade zistenia splnenia predpokladov, podávajú súdu návrhy na uloženie výchovných opatrení. *Okresná prokuratúra Zvolen* uviedla názor preverovaného subjektu, ktorý za efektívny nástroj zo svojej pozície považuje postup podľa § 59 zákona č. 305/2005 Z. z., a to vydanie odporúčaní na výkon opatrení a určenie akreditovaných subjektov na výkon opatrení ambulantnou alebo terénnou formou. Vykonanými previerkami okresné prokuratúry zistili za preverované obdobie uloženie výchovného opatrenia len v dvoch prípadoch. *Okresná prokuratúra Veľký Krtíš* zistila uloženie výchovného opatrenia Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Veľký Krtíš a *Okresná prokuratúra Zvolen* zistila uloženie výchovného opatrenia Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, pracovisko Detva. V oboch prípadoch išlo o uloženie výchovných opatrení upravených v § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z., pričom prokurátori konštatovali splnenie zákonných podmienok na ich uloženie, zároveň nezistili v postupe správnych orgánov nečinnosť.

Poznatky o konaniach a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a kurately pri ukladaní výchovných opatrení upravených v § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. v rámci vykonaných previerok získali aj štyri okresné prokuratúry z obvodu *Krajskej prokuratúry Žilina* (Okresná prokuratúra Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Martin a Námestovo). Z previerok vyplynulo, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v preskúmanom období vydali celkovo 5 rozhodnutí o uložení výchovného opatrenia – upozornenia podľa § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. Okresnými prokuratúrami bola konštatovaná ich dôvodnosť. V súvislosti s výchovným opatrením podľa § 12 ods.1 písm. d) zákona č. 305/2005 Z. z. (povinnosť zúčastniť sa na výchovnom programe alebo na sociálnom programe) bolo vydaných celkovo 7 rozhodnutí o uložení tohto výchovného opatrenia. Vydaniu rozhodnutí predchádzalo rozsiahle šetrenie v prirodzenom rodinnom prostredí, v škole, prípadne aj u poskytovateľa všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre deti a dorast. Úrady práce v každom preskúmanom prípade zhodnotili situáciu dieťaťa a rodiny, určili mieru ohrozenia dieťaťa a vypracovali plán sociálnej práce s dieťaťom, ktorý priebežne aktualizovali. Nečinnosť úradov práce v žiadnej z preskúmaných vecí zistená nebola. Vo všetkých preskúmaných prípadoch bolo uloženie tohto druhu výchovného opatrenia podľa zistení okresných prokuratúr riadne odôvodnené.

Vydanie rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia podľa § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. zaznamenala *Okresná prokuratúra Spišská Nová Ves* na

Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Spišská Nová Ves, ktorý uložil upozornenie maloletej a jej rodičom.

Príklad:

Maloleťá bola vedená na úrade práce od roku 2017 z dôvodu záškoláctva. V rodine boli preto vykonávané opatrenia podľa plánu sociálnej práce s rodinou dieťaťa, do ktorého boli zapojení aj terénni sociálni pracovníci obce. Hoci následne došlo k zlepšeniu dochádzky dieťaťa, v roku 2021 bolo úradu oznámené, že maloleťá chodí opäť do školy nepravidelne a má neospravedlnené vyučovacie hodiny. V rodine boli opakovane vykonávané sociálne šetrenia a výchovné pohovory, pri ktorých boli rodičia a maloleťá upozorňovaní na zlepšenie starostlivosti, zvýšený dohľad, zabezpečenie pravidelnej dochádzky do školy a následky zanedbávania povinnej školskej dochádzky. Do spolupráce s rodinou bolo zapojené tiež CDR Spišská Nová Ves, ktoré vykonávalo v rodine opatrenia ambulantnou a terénnou formou. Spolupráca s CDR bola ukončená 25.08.2022, avšak zo záverečnej správy centra vyplynulo, že i keď došlo k čiastočnému zlepšeniu, záškoláctvo u maloletej pretrváva naďalej. Uvedené skutočnosti viedli úrad práce k uloženiu upozornenia, ktorého účinnosť bola vyhodnotená po uplynutí lehoty určenej vo výrokovej časti rozhodnutia.

Taktiež prokurátor Okresnej prokuratúry Humenné previerkou na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné, pracovisko Snina zistil, že za sledované obdobie správny orgán uložil jedno výchovné opatrenie a to podľa § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z.

Príklad:

Z obsahu spisu vyplývalo, že mal. bol rozhodnutím z 27.7.2022, právoplatným 17.8.2022, upozornený podľa § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. na nevhodné správanie, ktorého sa dopustil spáchaním skutku kvalifikovaného ako priestupok proti majetku podľa § 50 ods. 1 zákona č. 372/1992 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (odcudzenie tovaru v obchode). Rodičia boli upozornení, že zanedbávaním svojich rodičovských práv a povinností môžu ohroziť alebo narušiť psychický, fyzický a sociálny vývin svojho dieťaťa.

Prokurátor Okresnej prokuratúry Stará Ľubovňa previerkou na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Stará Ľubovňa zistil, že v sledovanom období správny orgán v dvoch prípadoch uložil výchovné opatrenie podľa § 12 ods. 1 písm. d) zákona č. 305/2005 Z. z., kde uložil mal. a rodičom povinnosť zúčastniť sa na výchovnom programe, a zúčastniť sa na sociálnom programe. Uloženie výchovného opatrenia bolo opodstatnené.

Príklad:

Maloleťý sa opakovane dopúšťal priestupkov a podľa správ psychológa a pedopsychiatra bolo potrebné sledovať jeho správanie a tiež zabezpečiť jeho prevýchovu a liečbu. Opakované pohovory správneho orgánu s maloleťým a jeho rodičmi, ako aj predchádzajúce uloženie výchovného opatrenia a poskytnutie odborného poradenstva, nevedli k zlepšeniu správania sa maloleťého a k predchádzaniu jeho protiprávneho konania.

V druhom prípade bolo rovnako na mieste uloženie výchovného opatrenia podľa § 12 ods. 1 písm. d) zákona č. 305/2005 Z. z. tak vo vzťahu k mal. deťom, ako aj vo vzťahu k ich rodičom, nakoľko bolo zistené, že starostlivosť o maloleté deti je zanedbaná a rodičia nespolupracujú s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na náprave nežiadúceho stavu. Najmä bolo zistené zanedbanie hygieny, sociálnej starostlivosti a povinnej školskej dochádzky u maloleťých.

Ako uviedla Krajská prokuratúra Prešov, v jej obvode orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v sledovanom období nerozhodovali vo veľkom rozsahu o uložení výchovného opatrenia podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z., čo však neznamená, že boli nečinné, resp. neboli aktívne. Oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zabezpečujú výchovné opatrenia v rámci plánov sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou. Po prijatí oznámenia manažér prípadu zhodnocuje situáciu dieťaťa a jeho rodiny, definuje potreby dieťaťa, posudzuje možnosti rodičov, ďalších príbuzných a iných blízkych osôb dieťaťa riešiť danú situáciu. Určuje mieru ohrozenia dieťaťa. Manažér prípadu, ktorý je kmeňovým

zamestnancom, následne vychádza zo záverov zhodnotenia situácie dieťaťa a rodiny a opisu miery ohrozenia. Zohľadňuje pritom v prvom rade prvky záujmu dieťaťa, jeho aktuálne potreby, ako aj kapacitu, záujem, možnosti a schopnosti rodičov riešiť daný problém. Zákon č. 305/2005 Z. z. umožňuje využívať väčší rozsah a rôznu variabilitu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov. Ustanovenie § 93b tohto zákona upravuje oprávnenia zamestnanca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na výkon opatrení, na základe ktorého informáciu alebo podnet v konkrétnej veci v prvom rade osobne preveruje v prirodzenom rodinnom prostredí dieťaťa, poskytuje sociálne poradenstvo, vykonáva výchovný pohovor s rodičmi a dieťaťom, čo aj zaznamenáva v úradnom zázname, ktorý podpisuje zákonný zástupca dieťaťa a tento je uložený v spisovej dokumentácii dieťaťa. Následne je vypracovaný plán sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodičmi alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa. Samotný zákon uvádza, že výchovné opatrenie sa ukladá „ak je to potrebné“, teda uloženie tohto opatrenia zákonodarca neukladá orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ako povinnosť, ale ako jednu z možností pri výkone opatrení. V konečnom dôsledku sa jedná o represívne opatrenie a prioritnou úlohou orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je prevencia a podpora. Pri uplatňovaní preventívnych opatrení orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vychádza predovšetkým z ustanovenia § 11 zákona č. 305/2005 Z. z. Niektoré z nich môžu byť aj časovo náročné, opakované, vykonávané akreditovanými subjektmi, centrom pre deti a rodiny a teda z opatrení môže orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zvoliť také, ktoré sa javí ako najefektívnejšie. Pri riešení konkrétnych prípadov, napr. záškoláctva, je efektívnejšie, ak zamestnanec orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately poverený vedením konkrétneho prípadu nepôsobí ako represívny orgán, ale identifikuje príčiny a hľadá možnosti na odstránenie negatívnych javov v zmysle plnenia povinnej školskej dochádzky. Analýzou informácií, ktoré sú orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately známe z doterajšieho výkonu opatrení v rodine, následne vyberá najvhodnejšiu možnosť. Vydaním odporúčania a zapojením CDR do spolupráce, ktoré vykonáva opatrenia ambulantnou a terénnou formou alebo zapojením rodiny do priority orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, je práca s klientom intenzívnejšia v porovnaní s uloženým výchovným opatrením. Hlavným cieľom takto prijatého opatrenia je zmobilizovať rodiča a podporiť a rozvíjať jeho rodičovskú rolu. V neposlednom rade je potrebné identifikovať aj rodičovský výchovný štýl, edukovať rodičov ohľadom starostlivosti o dieťa a takto docieľiť napríklad zmenu ich postoja k plneniu povinnej školskej dochádzky maloletých detí, k vedeniu riadneho spôsobu života. Vychádzajúc z reálnej praxe, orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately konštatujú, že tieto preventívno-podporné opatrenia dosahujú pozitívne výsledky a nie je hneď nutné pristupovať k uloženiu výchovného opatrenia, či už orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo súdom. Ak nastane prípad, kedy napriek intenzívnej práci s rodinou bude časom evidentné, že pre postoj klientov preventívno-podporné opatrenia orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nesmerujú k náprave, vtedy sa javí ako vhodnejšie pristúpiť k uloženiu výchovného opatrenia prostredníctvom príslušného súdu a to z toho dôvodu, že súdom uložené výchovné opatrenie má pre rodičov a maloleté dieťa inú právnu váhu. Je to dané aj statusom súdov a rešpektovaním súdnej moci. Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately uvádzajú, že uloženie výchovných opatrení v minulosti priamo

orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately malo len formálny charakter a takmer pravidelne sa minulo účinku. Naopak, niekedy vyústilo až do nepriateľského správania sa klientov voči zamestnancom správneho orgánu. Ďalším opakovane uvádzaným dôvodom priameho neukladania výchovných opatrení bolo to, že pri riešení rodinných situácií, sanácii niekedy prakticky nefunkčných rodín sa snažia vystupovať a budovať si rešpekt viac ako orgán spolupracujúci, než ako orgán represie. Špeciálne vo vzťahu k uprednostňovaniu podávania „len“ podnetov súdu zamestnanci uviedli, že tento postup má pre nich aj procesný význam a to ten, že orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v konaní o uložení výchovného opatrenia sa automaticky nevylučuje z možnosti byť ustanovený za kolízneho opatrovníka maloletého dieťaťa. V minulosti bola legislatíva nastavená tak, že po uložení výchovného opatrenia, napr. pri záškoláctve alebo pri spáchaní činu ináč trestného maloletými deťmi, mali rodičia krátenú dávku v hmotnej núdzi, štátne sociálne dávky boli taktiež krátené alebo odnímané, resp. bol určený osobitný príjemca týchto dávok. Tieto výchovné opatrenia potom mali veľmi silný vplyv na zmenu a na promptné odstránenie nedostatkov vo výchove alebo v starostlivosti.

II. Ukladanie výchovných opatrení ustanovených osobitným predpisom – zákonom o rodine

Podľa § 37 ods.2 zákona o rodine ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd môže rozhodnúť o uložení týchto výchovných opatrení:

a) vhodným spôsobom napomenie maloleté dieťa, jeho rodičov a iné fyzické osoby, ktoré svojim správaním ohrozujú alebo narušujú jeho riadnu výchovu,

b) určí nad výchovou maloletého dieťaťa dohľad; dohľad vykonáva najmä za súčinnosti orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, obce, školy, neštátnych subjektov a zariadenia, v ktorom je maloleté dieťa umiestnené,

c) uloží maloletému dieťaťu obmedzenie v rozsahu potrebnom na predchádzanie a zabraňovanie škodlivým vplyvom, ktoré môžu ohroziť alebo narušiť jeho priaznivý vývin; dodržiavanie uloženého obmedzenia sleduje najmä za súčinnosti obce,

d) uloží maloletému dieťaťu a jeho rodičom povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu.

V tejto časti bolo preskúmané, či správne orgány v sledovanom období konali a rozhodli (§ 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z.) o uložení výchovných opatrení upravených v § 37 ods. 2 zákona o rodine.

Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v obvode *Krajskej prokuratúry Bratislava* a *Krajskej prokuratúry Trnava* nerozhodli o uložení výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine.

Napr. prokurátor *Okresnej prokuratúry Piešťany* osobným pohovorom s pracovníčkami Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Piešťany, pracovisko Piešťany a Hlohovec, zisťoval dôvody nevyužívania ukladania výchovných opatrení. Podľa ich vyjadrenia charakter evidovaných prípadov v sledovanom období umožnil úradu práce aplikovať opatrenia na báze dobrovoľnej spolupráce klientov, vrátane využívania odporúčaní orgánu sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately na vykonávanie opatrení orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou formou alebo terénnou formou v súlade s § 59 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. V prípade, že klienti spolupracujú, úrad práce sa prednostne snaží využívať podporné a dobrovoľné opatrenia, namiesto represívnych opatrení. Predmetné opatrenia v zmysle zákona č. 36/2005 Z. z. by úrad práce využil v

prípadoch nespolupráce klientov. Úrad práce dôvodil, že zo skúseností sa im viac osvedčili výchovné opatrenia uložené súdom, nakoľko si viac plnia svoj účel a klienti ich viac rešpektujú. Sociálna kuratela využíva výchovné opatrenia až vtedy, keď sa všetky ich pohovory, napomenutia a upozornenia míňajú účinku.

Taktiež *Okresná prokuratúra Senica* zisťovala dôvody neukladania výchovných opatrení orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, pričom zistila, že vo veľkej miere sú úradom práce využívané odporúčania podľa zákona č. 305/2005 Z. z., ktoré sú vykonávané najmä v súčinnosti s centrami pre deti a rodiny, resp. špecializovanými zariadeniami zameranými na výchovné a preventívne pôsobenie na deti a rodičov. Úrad práce hodnotí predmetné dobrovoľné opatrenia z hľadiska dlhodobého výkonu svojej činnosti za efektívnejšie a účinnejšie, než vydávanie rozhodnutí úradom práce o uložení výchovného opatrenia. Rodičia maloletých detí v minulosti uložené výchovné opatrenia zo strany úradu práce neakceptovali a nerešpektovali, až napokon postupne úplne prestali spolupracovať. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately preto postupne upustil od ukladania výchovných opatrení a odporúčania a poskytovanie poradenských služieb v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. a v súčinnosti s ďalšími subjektmi (centrami pre deti a rodiny, referátom poradensko-psychologických služieb a pod.) považuje za omnoho efektívnejší. Vydaniu súdneho rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia predchádza pojednávanie, na ktorom súd predbežne vysloví svoj právny názor na vec, vypočuje účastníkov konania (rodičov), prípadne i maloleté dieťa, a aj touto bezprostrednou formou ešte pred uložením výchovného opatrenia vplýva na rodičov i maloleté deti.

Okresná prokuratúra Trnava uviedla, že nevydávanie rozhodnutí bolo odôvodnené aj tým, že s účinnosťou od 01.01.2019 vstúpili do platnosti niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z., ktoré umožňujú vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou a terénnou formou v súčinnosti s centrami pre deti a rodiny a akreditovanými subjektmi.

Poznatky o uložení výchovného opatrenia podľa tohto bodu hľadisk zaznamenala *Okresná prokuratúra Nitra* na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Nitra v troch prípadoch, *Okresná prokuratúra Levice* na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Levice v štyroch prípadoch a na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Levice, pracovisko Šahy v troch prípadoch. V súvislosti s ich uložením boli zaznamenané aj pochybenia v tom, že neboli ukladané bezprostredne po oznámení a prešetrení skutočností odôvodňujúcich uloženie výchovného opatrenia. Okamžitá intervencia úradu v rodine je pritom z hľadiska účinku uloženého výchovného opatrenia nevyhnutná.

Príklad:

Okresná prokuratúra Levice zistila, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Levice, pracovisko Šahy takmer 7 rokov disponoval poznatkami o zanedbávaní starostlivosti o maloleté deti, pričom zo spisu je zrejmé, že žiadny z vykonaných úkonov nevedol k náprave, práve naopak, situácia, úroveň starostlivosti o mal. deti a výchovné problémy sa zhoršovali a rodičia neboli schopní na požadovanej úrovni zabezpečiť starostlivosť o deti. Úrad práce viedol spisovú dokumentáciu od r. 2014, kedy bola na úrad doručená žiadosť o súčinnosť od UPSVaR Veľký Krtíš vo veci zanedbania povinnej školskej dochádzky. Bolo poskytované sociálne poradenstvo. Obec, škola, pediater dlhodobo oznamovali zanedbanie starostlivosti o deti, pričom aj matka bola za prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže odsúdená na podmienený trest odňatia slobody. Od februára 2020 bola rodine poskytovaná pomoc prostredníctvom CDR Levice terénnou formou, ktorá bola v decembri 2021 vyhodnotená ako neefektívna, nevedúca k požadovanému cieľu. Rodičom bolo v r.2022 vnesené

obvinenie za ohrozovanie mravnej výchovy mládeže za neplnenie si povinnej školskej dochádzky. Úrad práce dňa 11.04.2022 ex officio začal správne konanie vo veci uloženia výchovného opatrenia - dohľadu nad výchovou mal. detí a vydal v tejto veci rozhodnutie. V prípade včasnej intervencie vo forme uloženia výchovného opatrenia bolo možné pristúpiť už skôr k iným efektívnejším opatreniam zo strany úradu a v prípade ich neefektívnosti k podaniu návrhu na súd. Správnosť tohto konštatovania odôvodňuje skutočnosť, že dňa 26.09.2022 úrad vydal rozhodnutie o zrušení výchovného opatrenia (dohľadu) z dôvodu nesplnenia účelu a dňa 08.11.2022 podal návrh na súd na uloženie výchovného opatrenia - súdneho dohľadu. Na zistené nedostatky reagovala okresná prokuratúra podaním upozornenia prokurátora.

Okresná prokuratúra Topoľčany zaznamenala prípad, ktorý odôvodňoval postup na uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 písm. d) zákona o rodine (uloženie povinnosti podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu), pričom bola zistená nečinnosť.

Príklad:

Vo veci evidovanej na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Topoľčany bolo dlhodobé (minimálne od roku 2018) vedené súdne konanie súvisiace s úpravou práv a povinností k maloletému dieťaťu a iné (výkon rozhodnutia súdu, úprava výživného). Dňa 17.10.2022 rozhodol Okresný súd Topoľčany v konaní o zmenu úpravy rodičovských práv a povinností okrem iného tak, že výrokom II. rozsudku podľa § 37 ods. 2 písm. d) uložil maloletému a jeho rodičom povinnosť podrobiť sa odbornému psychologickému poradenstvu, ktoré bude realizované v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Topoľčanoch po dobu 6 mesiacov. Súčasne bolo zistené, že pred vydaním rozhodnutia súdu v priebehu roku 2021 vykonalo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava podľa § 13 ods. 1 zákona č. 10/1996 Z. z. kontrolu a dňa 14.06.2021 spracovalo protokol o výsledku kontroly, z výsledkov ktorej vyplynulo porušenie § 11 ods. 1, § 12 ods. 1, § 73 ods. 2 písm. e) bod 5 zákona č. 305/2005 Z. z. zo strany úradu práce. K porušeniu uvedených ustanovení zákona došlo tým, že úrad práce i napriek informáciám o okolnostiach o vývoji prípadu maloletého, ktoré mal k dispozícii, nepristúpil k realizácii a využitiu uvádzaných opatrení. Zo spisovej dokumentácie nevyplývajú dôvody, pre ktoré nekonal. I napriek konštatovaniam kontrolného orgánu úrad práce nepristúpil k využitiu zákonných oprávnení k uloženiu výchovného opatrenia na nasledovné obdobie v trvaní 1,5 roka. Výchovné opatrenie uložil až súd dňa 17.10.2022. Úrad pritom vo svojej správe ku konaniu pred súdom zo dňa 30.09.2021 skonštatoval, že matka maloletého s otcom dieťaťa nekomunikuje, pričom tento stav môže negatívne ovplyvňovať zdravý psychický, sociálny a mravný vývin dieťaťa a dávajú preto súdu na zváženie uloženie výchovného opatrenia rodičom dieťaťa a dieťaťu za účelom riešenia rodičovského konfliktu s odkazom na § 37 ods. 2 písm. d) zákona č. 36/2005 Z. z. Úrad práce využijúc svoje zákonné oprávnenie sám mohol výchovné opatrenie uložiť a mohol tak ešte pred rozhodnutím súdu prebiehať proces sanácie rodinného prostredia, v ktorom maloleté dieťa žije, čo by určite malo podstatný vplyv hlavne na jeho sociálny a psychický vývoj.

Okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry Banská Bystrica zhodne konštatovali, že správne orgány v súčasnosti neukladajú výchovné opatrenia podľa zákona o rodine v správnom konaní, avšak aktívne podávajú návrhy na uloženie výchovných opatrení súdom. Za sledované obdobie zistili uloženie výchovných opatrení správnym orgánom podľa zákona o rodine len Okresná prokuratúra Banská Bystrica (6 vecí) a Okresná prokuratúra Veľký Krtíš (4 veci).

Krajská prokuratúra Košice uviedla, že úrady práce v jej územnom obvode v sledovanom období o uložení takýchto výchovných opatrení nerozhodli. Podľa úradov práce je ukladanie výchovných opatrení málo efektívne a neplní svoj účel, pritom zákon č. 305/2005 Z. z. (napr. v ustanovení § 93b) im umožňuje využívať väčší rozsah a rôznu variabilitu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov. Väčší efekt sa dosahuje vedením prípadovej sociálnej práce, ktorej výstupom je určená miera ohrozenia dieťaťa a následne stanovený plán sociálnej práce s rodinou dieťaťa s určením cieľa, opatrení na jeho dosiahnutie, ďalších participujúcich subjektov, úloh pre tieto subjekty, rodičov a dieťa,

ako aj s určením spôsobu kontroly plánu. Účinným nástrojom je tiež posilnenie kmeňových zamestnancov úradov práce terénnymi sociálnymi pracovníkmi národného programu „Integrovaný prístup k výkonu sociálnej práce zamestnancami úradov práce, sociálnych vecí a rodiny“, ktorí síce majú menšie kompetencie ako kmeňoví zamestnanci, no základ ich práce je v teréne. Rovnako významnou mierou sa na opatreniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podieľajú rôzne štátne a neštátne CDR určené pre jednotlivé úrady práce, ktoré prijímajú opatrenia po predchádzajúcom písomnom odporúčaní úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Takýmto spôsobom dochádza k čiastočnému odbremeneniu úradov práce pri realizovaní odborných činností, hoci kľúčovými a zodpovednými sú naďalej zamestnanci úradov, ktorí koordinujú spoluprácu s rodinami. CDR síce nemôžu realizovať všetky výchovné opatrenia, majú ale priestor pre intenzívnejšiu a adresnejšiu pomoc rodinám. Úrady práce zastávajú názor, že pri riešení nepriaznivých životných situácií detí je efektívnejšie, ak zamestnanec orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately poverený vedením konkrétneho prípadu nepôsobí ako represívny orgán, ale najprv zisťuje príčiny problémov a hľadá možnosti ich odstránenia, t. j. analýzou získaných informácií vyberie najvhodnejšie riešenie. Úrady práce majú za to, že vydaním odporúčaní a zapojením rodín do spolupráce s CDR (ktoré vykonávajú opatrenia ambulantnou, terénnou a pobytovou formou), príp. s inými akreditovanými subjektmi je práca s rodičmi a deťmi intenzívnejšia v porovnaní s ukladaním výchovných opatrení podľa § 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z. a § 37 ods. 2 písm. a) až d) zákona o rodine. Nakoľko hlavným cieľom týchto preventívno-podporných opatrení je zmobilizovať rodičov a tak podporiť a rozvíjať ich rodičovskú rolu, javia sa podľa úradov práce uvedené opatrenia ako vhodnejšie. Pokiaľ by však tieto opatrenia nepriniesli želaný efekt, až potom je podľa nich nutné pristúpiť k uloženiu výchovných opatrení cestou súdu, a to z toho dôvodu, že takto uložené výchovné opatrenia majú pre rodičov a maloleté deti inú váhu, ako výchovné opatrenia uložené úradom práce. S takýmto názorom úradov práce sa stotožnili všetky okresné prokuratúry, s výnimkou Okresnej prokuratúry Košice I, ktorá konštatovala, že hoci vo viacerých preskúmaných prípadoch existovali dôvody na uloženie výchovných opatrení podľa § 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z., resp. § 37 ods. 2 zákona o rodine, napriek tomu úrad práce žiadne takéto výchovné opatrenie neuložil.

Příklad:

Zo spisovej dokumentácie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Košice vyplývali dlhšiu dobu trvajúce výchovné problémy s maloletými ktorí mali dlhodobé absencie na vyučovaní, neospravedlnené hodiny, ignorovali návštevu školy, vôbec nerešpektovali autority, ani matku, brali jej finančné prostriedky, od ranných hodín do neskorých nočných hodín sa pohybovali bez dozoru mimo domova a užívali omamné a psychotropné látky. Dňa 11.10.2022 bolo úradom práce vydané v zmysle § 59 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. odporúčanie CDR Košická Nová Ves na vykonávanie ambulantných a terénnych opatrení vo vzťahu k rodine maloletých. Tieto však nespĺnili svoj účel, a tak sociálna pracovníčka CDR požiadala dňa 17.05.2023 úrad práce o súčinnosť ohľadom umiestnenia maloletých do niektorého CDR po predchádzajúcom súhlase matky. Podľa okresnej prokuratúry boli dlhodobejšie splnené podmienky na postup úradu práce podľa § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z., teda upozorniť vhodným spôsobom maloletých, ich matku a jej druha na to, že správaním maloletých chlapcov, ako aj správaním matky a jej druha môže byť narušený priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin maloletých. Taktiež v danom prípade boli splnené podmienky na uloženie niektorých alebo viacerých výchovných opatrení v zmysle § 37 ods. 2 zákona o rodine. Bolo napríklad namieste vhodným spôsobom napomenúť maloleté deti, matku a jej druha, keďže ich správaním už bola narušená riadna výchova maloletých (§ 37 ods. 2 písm. a) zákona o rodine), alebo určiť maloletým obmedzenia v rozsahu potrebnom na zabraňovanie škodlivých vplyvov (záškoláctvo, požívanie omamných a psychotropných látok), ktoré narúšajú ich priaznivý vývin (§ 37 ods. 2 písm. c) zákona o rodine), prípadne i určiť nad výchovou maloletých dohľad (§ 37 ods. 2 písm. b) zákona o rodine). Následne, pokiaľ by predchádzajúce výchovné opatrenia nevedli k náprave, bol by dôvodný

aj postup na podanie návrhu súdu na uloženie výchovného opatrenia v zmysle § 37 ods. 3 písm. b) zákona o rodine spočívajúceho v dočasnom odňatí maloletých z osobnej starostlivosti matky a nariadení ich pobytu v zariadení na účely zabezpečenia odbornej pomoci, prípadne zabezpečenia úpravy rodinných a sociálnych pomerov.

Okresné prokuratúry v obvode *Krajskej prokuratúry Prešov* zistili, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately neukladali sami výchovné opatrenia, nečinnosť však prokurátori nekonštatovali. Možnosť ukladania výchovných opatrení upravených zákonom o rodine nevyužívali z dôvodov, že sa aktívne podieľali na úkonoch súdu v konaniach ex offo, podávali podnety na súd, príp. návrhy na súd. Tento postup bol dostatočne účelný, pričom možno predpokladať, že nariadenie výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine priamo súdom bolo účelnejšie a pre účastníkov konania malo väčšiu vážnosť. Dôvodom nevyužívania tejto možnosti je aj nedostatok autority a neuznávanie práce orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zo strany preverovaných osôb, čo rovnako vedie k nechote spolupracovať so zamestnancami orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a automatické vytváranie si obranného postoja voči poskytovanej pomoci. Rovnako ani konanie sa v týchto prípadoch nejaví ako rýchlejšie a hospodárnejšie najmä z dôvodu problematickeho doručovania písomností účastníkom, nepreberania poštových zásielok, zatajovania sa, čo vedie nielen k zdĺhavému procesu vydania rozhodnutia, ale komplikuje aj správoplatnenie rozhodnutí. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately spoločne s rodičmi, príp. v pláne sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou si v prvom rade vytýči cieľ, ktorý sa má v priebehu sledovaného obdobia dosiahnuť. Ide napríklad o zabezpečenie plnenia povinnej školskej dochádzky, primerané správanie dieťaťa v škole a posilnenie rodičovských zručností. Na dosiahnutie tohto cieľa prijíma viaceré opatrenia. Vykonáva návštevu v prirodzenom rodinnom prostredí, komunikuje s rodinou, pozoruje, poukazuje na príklad dobrej praxe, aktívne počúva a poskytuje sociálne poradenstvo. Cieľom navrhnutých opatrení je dosiahnuť najmä pravidelnú školskú dochádzku, rešpektovanie rodičov, zapájanie sa detí do domácich prác, zavedenie pravidiel v rodine a kontrolu voľno-časových aktivít. Vykonávajú sa aj prehodnotenia úloh a výsledok prehodnotenia miery ohrozenia dieťaťa. Ak problémy v rodine pretrvávajú aj naďalej, vykonávajú sa opatrenia v zmysle plánu. Ak nedošlo k náprave, opakovane sa vypracuje plán na ďalšie obdobie a v opatreniach sa pokračuje. Je teda potrebné uviesť, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately aj keď neukladajú výchovné opatrenia, ktoré im zákonná úprava umožňuje uložiť, cieľ je naplnený aj formou plánu sociálnej práce, ktorý sa zdá byť pre dieťa jeho rodinu efektívnejším. V dôsledku stúpajúceho administratívneho zaťaženia zamestnancov sa javí vhodnejšie a účinnejšie, aby rozhodovacia činnosť v oblasti ukladania výchovných opatrení spadala do pôsobnosti súdov. Skúsenosti z praxe poukazujú na tú skutočnosť, že ak uložené preventívne opatrenia zo strany orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nespĺnili svoj účel, po ich vyhodnotení sa pristupuje k uloženiu výchovného opatrenia súdnou cestou. Súдне rozhodnutia, samotná účasť na súdnom pojednávaní a taktiež osobný prejav konajúceho sudcu k účastníkom konania má pre klientov väčšiu právnu váhu.

III. Dodržanie zákonnej podmienky v zmysle § 13 ods.2 zákona č. 305/2005 Z. z.

Podľa § 13 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. *orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately uloží výchovné opatrenie podľa § 12 ods. 1 písm. c) len na základe odporúčania lekára so špecializáciou v príslušnom špecializačnom odbore.*

V preskúvanom období nedošlo k uloženiu výchovného opatrenia podľa § 12 ods. 1 písm. c) zákona č. 305/2005 Z. z., tento bod preto nebol predmetom prokurátorského prieskumu.

IV. Preskúmanie postupu podľa § 13 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z.

Podľa § 13 ods.1 zákona č. 305/2005 Z. z. *orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately môže určiť akreditovaný subjekt alebo právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ktorá má spolupôsobiť alebo spolupracovať pri výkone výchovného opatrenia podľa § 12 ods. 1 písm. b) až d) po predchádzajúcom súhlase tohto akreditovaného subjektu alebo tejto právnickej osoby alebo fyzickej osoby. Predchádzajúci súhlas podľa prvej vety sa nevyžaduje, ak má výchovné opatrenie vykonávať zariadenie, ktoré je zriadené na účel vykonávania výchovných opatrení podľa § 45 ods. 1 písm. b).*

Poznatok v tejto časti získala napr. *Okresná prokuratúra Stará Ľubovňa*, kde prokurátor zistil, že vo veci mal. detí orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately postupoval podľa § 13 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. a v oboch prípadoch určil akreditovaný subjekt (CDR Spišská Belá) a tiež právnickú osobu - obec, a pri druhom mal. dieťati aj právnickú osobu (ZŠ Podsadek) na spoluprácu a spolupôsobenie pri výkone výchovného opatrenia. Pokiaľ ide o zabezpečenie predchádzajúceho súhlasu, CDR Spišská Belá je zariadením zriadeným podľa § 45 ods. 1 písm. b) zákona č. 305/2005 Z. z. aj na účel vykonávania výchovných opatrení podľa § 12 ods. 1 písm. d) zákona č. 305/2005 Z. z., z ktorého dôvodu sa predchádzajúci súhlas zariadenia nevyžadoval. Avšak od ZŠ Podsadek v rozpore s § 13 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. prechádzajúci súhlas nebol zabezpečený.

V. Plán výkonu výchovného opatrenia uloženého orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately - § 14 zákona č. 305/2005 Z. z.

a) vypracovanie plánu výkonu výchovného opatrenia - § 14 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z.

Podľa § 14 ods.1 zákona č. 305/2005 Z. z. *orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vypracováva sám alebo v spolupráci s určenou právnickou osobou alebo fyzickou osobou alebo určeným akreditovaným subjektom podľa dôvodov, pre ktoré bolo výchovné opatrenie uložené, plán výkonu výchovného opatrenia uloženého orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo súdom, ak mu poskytuje súčinnosť pri vykonávaní výchovných opatrení podľa osobitného predpisu. Ak súd uložil povinnosť podľa osobitného predpisu, je súčasťou plánu výchovného opatrenia podľa prvej vety aj spôsob plnenia povinnosti uloženej súdom. Plán výkonu výchovného opatrenia je súčasťou plánu sociálnej práce s dieťaťom, jeho rodičmi alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa.*

V tomto bode hľadisk jednotlivé prokuratúry preskúmali splnenie povinnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vypracovať plán výkonu výchovného opatrenia.

Okresná prokuratúra Malacky zistila, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Malacky v dvoch prípadoch nevypracoval plán výkonu výchovného opatrenia nariadeného súdom v zmysle § 14 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z., hoci súdu

poskytoval súčinnosť pri vykonávaní výchovných opatrení podľa zákona o rodine. V jednom preskúmanom prípade bol plán výchovného opatrenia vypracovaný aj v primeranej lehote.

Ako v zhodnotení uviedla *Krajská prokuratúra Trenčín*, nakoľko výchovné opatrenia neboli ukladané úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, ale iba zo strany súdov na ich návrh, zistené poznatky k tomuto bodu hľadísk sa týkali výlučne prípadov, v ktorých boli vypracované plány výkonu výchovných opatrení po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutí súdov o uložení výchovných opatrení, a to spravidla v lehote do 1 mesiaca. Zákon síce nestanovuje explicitne dobu, v rámci ktorej by mal byť plán výkonu výchovného opatrenia vypracovaný, avšak dobu 1 mesiaca možno považovať za primeranú a to aj vzhľadom na tú skutočnosť, že plány výkonu výchovných opatrení sa vypracovávajú spravidla za súčinnosti ďalších zákonom stanovených subjektov. Plány výkonu výchovných opatrení, ako súčasť plánov sociálnej práce s rodinou, boli vypracovávané v spolupráci so zariadením určeným súdom na výkon výchovného opatrenia, ako aj v súčinnosti s rodičmi maloletých detí. Vykonanými previerkami bolo pritom zistené nasledovné pochybenie týkajúce sa vypracovania plánu výchovného opatrenia.

Príklad:

OP Považská Bystrica zistila, že vo veci vedenej na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Považská Bystrica nadobudlo rozhodnutie Okresného súdu Žilina o uložení výchovného opatrenia právoplatnosť dňa 17.08.2022. Plán sociálnej práce, súčasťou ktorého bol aj plán výkonu výchovného opatrenia, bol vypracovaný až dňa 12.10.2022, takmer po dvoch mesiacoch od právoplatnosti rozhodnutia súdu. Vypracovanie plánu výkonu výchovného opatrenia v lehote dvoch mesiacov nemožno považovať za vypracované v primeranej lehote, nakoľko z dôvodu ochrany záujmu dobrej výchovy u maloletého dieťaťa je potrebné, aby výchovný plán bol vypracovaný bezodkladne, resp. v primeranej lehote, max. v lehote do 1 mesiaca.

K poznatku dospela aj *Okresná prokuratúra Levice*, ktorá zaznamenala na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Levice a Šahy poznatok o tom, že úrady práce na vypracovaných plánoch výkonu výchovných opatrení, ktoré navyše neboli súčasťou plánu sociálnej práce s dieťaťom, neuvádzali presné dátumy ich vyhotovenia. Pravdepodobný dátum ich vypracovania bolo možné určiť len na základe obdobia, za ktoré boli plány výchovných opatrení vyhodnocované. Na základe takto určených dátumov možno konštatovať, že boli vypracované s odstupom jedného mesiaca od právoplatnosti rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia. Vzhľadom na to, že až do vypracovania plánu výchovné opatrenie fakticky nie je realizované, počas tejto doby márne plynie čas z lehoty, na ktorú bolo výchovné opatrenie uložené. Je preto nevyhnutné, aby plán výkonu výchovného opatrenia bol vypracovaný bezprostredne po právoplatnosti rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia.

Príklad:

Na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Levice bolo zistené, že 09.03.2022 bolo vydané rozhodnutie o uložení výchovného opatrenia - dohľadu nad výchovou mal. podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. v spojení s § 37 ods. 2 písm. b) zákona o rodine na obdobie 6 mesiacov. Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 10.03.2022. Následne je v spise založený plán výkonu výchovného opatrenia bez dátumu jeho vyhotovenia s uvedením obdobia, za ktoré bola účinnosť výchovného opatrenia vyhodnocovaná, a to od 10.04.2022 do 10.06.2022, od 11.06.2022 do 10.08.2022, od 11.08.2022 do 10.09.2022. Súčasťou spisu je tiež plán sociálnej práce s dieťaťom vypracovaný 10.03.2022, teda je zrejmé, že plán výkonu výchovného opatrenia bol vypracovaný až následne s odstupom jedného mesiaca od uloženia výchovného opatrenia.

V rámci vykonaných previerok boli náhodným výberom preskúmané spisy úradov práce týkajúce sa súdom uložených výchovných opatrení. Aj v týchto prípadoch boli zaznamenané poznatky o neprimeranej dĺžke lehoty od právoplatnosti rozhodnutia súdu (viac ako 2 mesiace) do vypracovania

plánu výkonu výchovných opatrení (zistenia Okresnej prokuratúry Komárno na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Komárno, Okresnej prokuratúry Nitra na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Zlaté Moravce). Podľa zistení Okresnej prokuratúry Levice a Okresnej prokuratúry Topoľčany, na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Levice a Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Topoľčany plány výkonu výchovných opatrení neboli súčasťou plánu sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodičmi.

Krajská prokuratúra Banská Bystrica konštatovala, že príslušné úrady práce si v zásade plnia svoju povinnosť vypracovať plány výkonu výchovných opatrení v primeranej lehote, dokonca podľa zistení Okresnej prokuratúry Zvolen, v preverovaných veciach bol plán vypracovaný do 7 až 10 dní od uloženia výchovného opatrenia. Previerkovou činnosťou boli však zistené aj niektoré pochybenia.

Príklad:

Okresná prokuratúra Lučenec zistila, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Lučenec vôbec nevypracoval plán výkonu výchovného opatrenia v prípade nariadeného výchovného opatrenia – dohľadu nad výchovou maloletých detí uznesením Okresného súdu Lučenec z 29.03.2022 (právoplatným 20.04.2022).

Okresná prokuratúra Veľký Krtíš v jednom prípade zistila, že plán výkonu výchovného opatrenia bol vypracovaný v primeranej lehote - do dvoch týždňov od právoplatnosti rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia, ale netvoril súčasť plánu sociálnej práce ako to vyžaduje posledná veta § 14 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z.

Nesprávny postup konštatovala aj Okresná prokuratúra Bardejov.

Príklad:

Zistila, že podľa spisovej dokumentácie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bardejov Okresný súd Bardejov rozsudkom z 31.01.2022, právoplatným 05.03.2022 šiestim mal. deťom a ich rodičom uložil výchovné opatrenie podľa § 37 ods. 2 písm. b), písm. d) zákona o rodine (určený dohľad nad výchovou maloletých), ktorý sa bude vykonávať najmä za súčinnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí, obce, školy, materskej školy a iných subjektov. Maloletým deťom a ich rodičom bola uložená povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu formou výchovného a sociálneho programu v spolupráci s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom zabezpečenia riadnej výchovy maloletých po dobu 6 mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku. Súd rozhodol na základe návrhu úradu práce na uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 3 písm. b) zákona o rodine a na zabezpečenie úpravy rodinných a sociálnych pomerov pobytom v zariadení na výkon rozhodnutia súdu najdlhšie na dobu 6 mesiacov. V preverovanom spise bolo zistené, že po nariadení výchovného opatrenia a nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia súdu Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bardejov nevypracoval plán výkonu výchovného opatrenia (v spise sa nachádzajú plány výchovných opatrení ambulantnou alebo terénnou formou s dieťaťom, jeho rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa vypracovaný akreditovaným subjektom - CDR DRaK na základe odporúčaní úradu práce).

b) pravidelné vyhodnocovanie plnenia účelu výchovného opatrenia - § 14 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z.

Podľa § 14 ods.2 zákona č. 305/2005 Z. z. plnenie účelu výchovného opatrenia sa pravidelne, najmenej raz za dva mesiace, vyhodnocuje spravidla za účasti dieťaťa, jeho rodičov alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa. Dôvod vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa, jeho rodiča alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa, sa zaznamenáva písomne v pláne výkonu výchovného opatrenia. Každá zmena spôsobu a rozsahu výkonu výchovného opatrenia musí byť zaznamenaná v pláne výkonu výchovného opatrenia.

V tomto bode hľadísk jednotlivé okresné prokuratúry preskúmali splnenie povinnosti pravidelného vyhodnocovania plnenia účelu výchovného opatrenia a splnenia podmienok uvedených v § 14 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z., a to so zameraním, či bolo vyhodnotené plnenie účelu výchovného opatrenia, či bol zaznamenaný dôvod vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa, jeho rodiča alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa a či bola

zaznamenaná každá zmena spôsobu a rozsahu výkonu výchovného opatrenia v pláne výkonu výchovného opatrenia.

Okresná prokuratúra Nové Mesto nad Váhom a Okresná prokuratúra Považská Bystrica napr. zistili tieto pochybenia:

Príklad:

Okresná prokuratúra Nové Mesto nad Váhom na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v Novom Meste nad Váhom zistila v spise, kde uznesením Okresného súdu v Novom Meste nad Váhom z 22.12.2021, vykonateľným 07.01.2022, súd nariadil neodkladným opatrením matke, otcovi a maloletej výchovné opatrenie v zmysle § 37 ods. 2 písm. d) zákona o rodine, a to zúčastniť sa sociálneho a iného odborného poradenstva v Centre pre deti a rodiny Myjava ambulantnou formou pravidelne každú stredu v čase od 15.00 hod. do 17.00 hod. v celkovom počte 24 hodín. Prvé vyhodnotenie plnenia účelu výchovného opatrenia bolo zrealizované až dňa 06.07.2022 po výkone výchovného opatrenia, teda po 6 mesiacoch.

Prekročenie zákonnej 2- mesačnej lehoty bolo taktiež zistené Okresnou prokuratúrou Považská Bystrica na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Považská Bystrica, pracovisko Púchov v spise , v ktorom bol nad mal. nariadený dohľad rozhodnutím Okresného súdu Považská Bystrica z 22.07.2021, právoplatným 03.08.2021. Vyhodnotenie účelu výchovného opatrenia bolo dňa 30.06.2022, ďalšie vyhodnotenie plnenia účelu výchovného opatrenia bolo vypracované až dňa 06.12.2022, teda po 5 mesiacoch.

Ostatné okresné prokuratúry Trenčianskeho kraja k tomuto bodu hľadísk uviedli, že preverované správne orgány spravidla vyhodnocovali plnenie účelu výchovného opatrenia v rámci 2-mesačnej zákonom stanovenej lehoty, pričom zistené prekročenie tejto lehoty bolo zistené ojedinele a to v minimálnej miere, teda v rozsahu niekoľkých dní.

Pochybenia boli ďalej zistené napr. aj v tom, že vyhodnotenie plnenia účelu výchovného opatrenia nebolo vždy realizované za účasti detí a rodičov a nie vždy bol zaznamenaný aj dôvod ich neúčasti na vyhodnotení plnenia účelu výchovného opatrenia.

Príklad:

Okresná prokuratúra Nové Mesto nad Váhom zistila vo veci vedenej Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom, že plán výkonu výchovného opatrenia bol vypracovaný 15.03.2022, vyhodnotenie plnenia účelu výchovného opatrenia bolo vykonané až 19.05.2022, a to bez účasti detí a ich rodičov a uvedenia dôvodu vyhodnotenia bez ich účasti. Ďalšie vyhodnotenie úrad vykonal 04.07.2022 opäť bez účasti detí a ich rodičov a uvedenia dôvodu vyhodnotenia bez ich účasti.

Obdobné pochybenie konštatovala taktiež Okresná prokuratúra Partizánske, ktorá na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske zistila, že vyhodnotenie plnenia účelu výchovného opatrenia z 31.05.2022, z 29.07.2022 a z 04.10.2022 bolo realizované bez účasti rodičov a bez zaznamenania dôvodu ich neúčasti, v inom spise bolo realizované bez účasti rodičov a bez zaznamenania dôvodu neúčasti rodičov vyhodnotenie plnenia účelu výchovného opatrenia z 21.02.2022, z 21.04.2022 a z 21.06.2022 a v ďalšom spise bolo bez účasti rodičov a bez uvedenia dôvodu vykonané vyhodnotenie plnenia účelu výchovného opatrenia z 26. 08.2022, z 31.10.2022 a z 22.12.2022.

Okresná prokuratúra Považská Bystrica zistila z administratívneho spisu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Považská Bystrica, že nad tromi mal. deťmi Okresný súd Považská Bystrica rozsudkom z 24.11.2020, právoplatným 14.12.2020 zrušil ústavnú starostlivosť a nariadil nad mal. deťmi dohľad, ktorý bude vykonávať tento úrad práce. V zázname o vyhodnotení účelu výchovného opatrenia z 14.11.2022 a 13.01.2022 (za obdobie od 14.01.2022 do 13.01.2023) nie je uvedený dôvod vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa, ako aj bez účasti rodiča.

Poznatok rovnakého druhu získala aj Okresná prokuratúra Trenčín v spise Úradu, práce sociálnych vecí a rodiny Trenčín a v spise Úradu práce sociálnych vecí a rodiny Trenčín, pracovisko Ilava.

Taktiež Okresná prokuratúra Levice previerkovou činnosťou zistila, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Levice a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Šahy v plánoch výkonu výchovného opatrenia, ani vo vyhodnoteniach plnenia ich účelu

neuvádza presný dátum, kedy ich vyhodnocuje. Vykonanými previerkami boli okresnými prokuratúrami v obvode Krajskej prokuratúry Nitra zaznamenané taktiež prípady, keď k vyhodnoteniu plnenia účelu výchovného opatrenia dochádzalo bez účasti mal. detí, pričom dôvod ich neúčasti priamo zo spisu nevyplýval. Spravidla išlo o deti, ktorých neprítomnosť bola, vzhľadom na ich vek, opodstatnená, alebo nebola potrebná z dôvodu, že výchovné opatrenie bolo uložené výlučne z dôvodu zanedbávania starostlivosti zo strany matky. Bolo zaznamenané, že vyhodnotenie výchovného opatrenia bolo formálne, nakoľko príslušný orgán bez kontaktovania poskytovateľa zdravotníckej starostlivosti overujúceho tvrdenie matky skonštatoval, že matka splnila úlohu zabezpečovať zdravotnú starostlivosť o mal. deti. Navyše bolo zistené, že matka častú zmenu miesta svojho pobytu spolu s mal. deťmi úradu nenahlasuje, túto skutočnosť úrad práce pri vyhodnotení výchovného plánu nezohľadňuje a matke povinnosť oznámiť zmenu pobytu neuložil. V danom prípade mal. deti, ktoré má každé iného otca, sa žiadny z nich vyhodnotenia výchovného opatrenia nezúčastnil, pričom dôvod ich neúčasti z vyhodnotenia ani nevyplýval. Neuvádzanie dôvodov neúčasti mal. dieťaťa (zohľadňujúc vek) a inej osoby na vyhodnotení plnenia účelu výchovného opatrenia zaznamenala tiež Okresná prokuratúra Levice na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Šahy.

Okresná prokuratúra Brezno uviedla, že nezistila žiadne pochybenia, konštatovala pravidelné vyhodnocovanie plnenia účelu výchovného opatrenia za účasti dieťaťa, jeho rodiča alebo osoby, ktorá sa o dieťa osobne stará, s riadnym zaznamenaním zmeny spôsobu a rozsahu výkonu výchovného opatrenia.

Okresná prokuratúra Banská Bystrica uviedla, že správny orgán vyhodnocuje plnenie účelu výchovného opatrenia, ale v niektorých preskúmaných prípadoch bolo možné konštatovať pochybenie v nedodržiavaní zákonom stanovenej lehoty v zmysle ustanovenia § 14 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. na vyhodnocovanie plnenia účelu výchovného opatrenia. V niektorých prípadoch sa plnenie účelu výchovného opatrenia nevyhodnocovalo za účasti jedného rodiča, prípadne ojedinele aj oboch rodičov, či maloletého dieťaťa, pričom dôvod neúčasti rodiča alebo maloletého dieťaťa nebol v pláne písomne zaznamenaný. Zároveň bolo zistené, že v niektorých vyhodnoteniach absentuje explicitné stanovisko úradu, či výchovné opatrenie plní svoj účel alebo nie.

Obdobne *Okresná prokuratúra Revúca* uviedla, že len v dvoch z 18 preskúmaných spisov nedošlo k vyhodnoteniu plnenia účelu výchovného opatrenia v lehote raz za dva mesiace a v dvoch veciach nebol zaznamenaný dôvod vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa, jeho rodiča, prípadne osoby, ktorá sa osobne o dieťa stará.

Okresná prokuratúra Žiar nad Hronom dospela k obdobným zisteniam, vypracované plány výkonu výchovného opatrenia boli vyhodnocované pravidelne jedenkrát za dva mesiace. Len v jednom prípade nebolo súčasťou administratívneho spisu vyhodnotenie plánu výkonu výchovného opatrenia počas trvania nariadeného výchovného opatrenia. Konštatovala, že z plánov výkonu výchovných opatrení, ktoré boli súčasťou preskúmaných spisov, nebolo vždy zrejmé, či sa ich vyhodnotenie vykonalo za účasti dieťaťa, jeho rodičov prípadne osoby, ktorá sa osobne o dieťa stará. Zároveň v nich ale nebol zaznamenaný ani dôvod vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia bez ich účasti. Podľa vyjadrenia pracovníkov Úradu práce,

sociálnych vecí a rodiny Banská Štiavnica prebieha vyhodnotenie plánu výkonu výchovného opatrenia vždy za osobnej účasti zainteresovaných osôb, spravidla na sociálnom šetrení vykonávanom v teréne. Až následne je tento plán výkonu výchovného opatrenia vypracovaný v písomnej podobe v kancelárskych priestoroch úradu, preto v ňom nie je účasť týchto osôb zaznamenaná a potvrdená podpisom. Uviedla tiež, že z administratívnych spisov bolo zrejme, že pri výkone uložených výchovných opatrení ako aj pri vyhodnocovaní ich účelu a efektívnosti Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Štiavnica aj jeho pracoviská spolupracujú s inými subjektami, najmä školskými zariadeniami, ktoré dieťa navštevuje, zariadením, v ktorom je dieťa umiestnené, ošetrojúcim všeobecným lekárom, prípadne špecializovanými lekármi, najmä z odboru psychológie a psychiatrie, ako aj s akreditovanými subjektami, ktoré spolupracujú pri výkone výchovného opatrenia. Taktiež pravidelne formou písomnej správy informuje súd, ktorý uložil výchovné opatrenie o jeho výkone a plnení účelu výchovného opatrenia.

Okresná prokuratúra Zvolen konštatovala, že v niektorých spisoch sa nenachádzal samostatný listinný dokument týkajúci sa vyhodnotenia plnenia účelu súdom uloženého výchovného opatrenia, avšak správny orgán svoje zistenia a usmernenia vo vzťahu k rodičom podrobne zaznamenal do jednotlivých záznamov z vykonania terénnej sociálnej práce v rodine, kde vykonával pohovory s rodičmi a upozorňoval ich na dôsledky neplnenia uloženého opatrenia, na základe čoho mal za to, že priebeh týchto úkonov a obsah záznamov zabezpečili naplnenie zákonnej požiadavky podľa § 14 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z.

Okresná prokuratúra Lučenec zistila, že na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Lučenec splnenie povinnosti pravidelného vyhodnocovania plnenia účelu výchovného opatrenia a splnenia podmienok uvedených v § 14 ods.2 zákona č. 305/2005 Z. z. nebolo zadokumentované v žiadnom z preskúmaných spisov. Naproti tomu, previerkou vykonanou na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Lučenec, pracovisko Fiľakovo a pracovisko Poltár zistila, že tieto pravidelne vyhodnocujú plnenie účelu výchovného opatrenia, avšak až na výnimku, dôvod vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa, jeho rodiča alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa, v pláne výkonu výchovného opatrenia zaznamenaný nebol v žiadnom z preskúmaných prípadov.

Okresná prokuratúra Veľký Krtíš konštatovala porušenie povinnosti podľa § 14 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. úradom práce, sociálnych vecí a rodiny takmer vo všetkých preskúmaných veciach, kde nebolo vyhodnocované plnenie účelu výchovného opatrenia najmenej raz za dva mesiace a vo všetkých preskúmaných veciach okrem jednej vyhodnotil plnenie účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa alebo niektorého z rodičov, bez písomne zaznamenaného dôvodu neúčasti osoby.

Príklad:

Plnenie účelu výchovného opatrenia nebolo vo veci vedenej Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Veľký Krtíš vyhodnocované pravidelne, najmenej raz za dva mesiace. Plán výkonu výchovného opatrenia bol vypracovaný 10.02.2022 a až dňa 18.07.2022 bolo plnenie účelu výchovného opatrenia vyhodnotené bez prítomnosti maloletých a ich otcov, pričom zo záznamu nie je zrejмый dôvod vyhodnotenia bez ich prítomnosti. Opätovne bolo plnenie účelu výchovného opatrenia vyhodnotené dňa 31.01.2023, a následne dňa 03.07.2023, a to bez prítomnosti maloletých a ich rodičov, bez uvedenia dôvodu ich neúčasti.

V rámci obvodu Krajskej prokuratúry Žilina aj *Okresná prokuratúra Čadca* zaznamenala jeden poznatok o nedodržaní § 14 ods. 2 prvá veta zákona č. 305/2005 Z. z. Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Čadca v prípade výchovného opatrenia uloženého súdom. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Čadca po vypracovaní plánu výchovného opatrenia dňa 30.11.2022 prvýkrát vyhodnocoval plnenie účelu výchovného opatrenia až dňa 27.02.2023, t. j. až po takmer troch mesiacoch.

Okresná prokuratúra Čadca a Okresná prokuratúra Martin tiež zistili, že úrady práce, sociálnych vecí a rodiny v preskúmaných prípadoch, v ktorých vyhodnocovali plnenie účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa, jeho rodiča alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa, dôvody neúčasti týchto osôb v rozpore s § 14 ods. 2 druhá veta zákona č. 305/2005 Z. z. písomne v pláne výkonu výchovného opatrenia vôbec nezaznamenávali.

Príklad

Vo veci vedenej Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Martin sa vyhodnotenie účelu plnenia výchovného opatrenia uskutočnilo dňa 26. 07. 2022, 26. 09. 2022 a 25. 11. 2022 len za účasti matky maloletého dieťaťa a pracovníka centra pre deti a rodiny. Dôvody neúčasti maloletého dieťaťa a jeho otca pri vyhodnocovaní účelu plnenia výchovného opatrenia neboli úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v pláne výkonu výchovného opatrenia písomne zaznamenané.

Okresné prokuratúry v územnom obvode *Krajskej prokuratúry Prešov* konštatovali, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v súlade s § 14 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. pravidelne v lehote najmenej raz za dva mesiace vyhodnocovali plán výkonu výchovného opatrenia a aj vyhodnocovali spoluprácu a spolupôsobenie akreditovaného subjektu, obcí, škôl, zariadení na výkon rozhodnutia súdu, lekárov a pod. Pochybenie zistila len *Okresná prokuratúra Bardejov*, ktorá konštatovala, že v rámci preskúmania vykonania vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia uloženého súdom toto nebolo v preverovanom spise nebolo zaznamenané. V spise sa nachádzajú len záznamy úradu z vykonaného dohľadu a predbežné správy zo spolupráce s rodinou vykonané akreditovaným subjektom. Taktiež zistila, že z preverovaného spisu nevyplývala spolupráca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately počas výkonu výchovného opatrenia so subjektmi uvedenými v § 14 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. V spise sú založené len predbežné správy zo spolupráce s rodinou vypracované akreditovaným subjektom.

Okresná prokuratúra Stará Ľubovňa uviedla, že orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v oboch prípadoch, kedy sám ukladal výchovné opatrenie, uviedol v zázname z vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia dôvod vyhodnotenia plnenia účelu výchovného opatrenia bez účasti rodičov, resp. maloletých detí. Pochybenia boli zistené, pokiaľ ide o veci, kedy orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podal príslušnému súdu návrh na vydanie rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia.

VI. zhodnotenie výchovného opatrenia - § 15 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z.

Podľa § 15 ods.1 zákona č. 305/2005 Z. z. orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zhodnotí účinnosť výchovného opatrenia po uplynutí obdobia, ktoré uviedol v rozhodnutí o jeho uložení.

K poznatkom okresných prokuratúr je možné príkladmo uviesť nasledovné zistenia. Napr. *Okresná prokuratúra Stará Ľubovňa* konštatovala, že orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately po uplynutí obdobia, na ktoré bolo výchovné opatrenie uložené, zhodnotil v spolupráci s akreditovaným subjektom a určenými právnickými osobami účinnosť uloženého výchovného opatrenia a vyhodnocoval aj spoluprácu a spolupôsobenie s určeným akreditovaným subjektom a právnickými osobami (napr. vo veci mal. dieťaťa došlo k vyhodnoteniu účinkov v spolupráci s rodičmi maloletého (bez účasti maloletého, ktorý odcestoval do Českej republiky) a v inej veci mal. detí nedošlo k vyhodnoteniu účinkov v spolupráci s rodičmi maloletého, nakoľko matka maloletých detí s týmito odcestovala do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska a otec maloletých detí sa o starostlivosť o maloleté deti nezaujímal a na výchovnom opatrení aktívne nijako neparticipoval). *Okresná prokuratúra Bardejov* zistila, že vo vzťahu k zhodnoteniu účinnosti výchovného opatrenia uloženého súdom sa v preskúmanom prípade v spise nenachádza správa, z ktorej by vyplývalo, že úrad práce osobitne takéto zhodnotenie vykonal. *Okresná prokuratúra Banská Bystrica* uviedla, že správny orgán v prípadoch, v ktorých došlo k ukončeniu, resp. k uplynutiu obdobia, na ktoré bolo výchovné opatrenie uložené, zhodnotil jeho účinnosť a konštatoval, že nariadené výchovné opatrenie splnilo svoj účel, prípadne konštatoval, že nie je potrebné v rodine vykonávať opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (v troch prípadoch zistila pochybenie, kedy sa v spise vôbec nenachádzalo zhodnotenie účinnosti výchovného opatrenia po uplynutí obdobia uvedeného v rozhodnutí, na ktoré bolo výchovné opatrenie uložené). *Okresná prokuratúra Zvolen* zas uviedla, že administratívny spis síce neobsahoval samostatnú formalizovanú listinu o zhodnotení účinnosti uloženého výchovného opatrenia, no závery správneho orgánu boli zistiteľné z jednotlivých záznamov ako aj z priebežnej správy vypracovanej centrom pre deti a rodiny k vykonávaniu opatrení terénou formou. Výsledkom zhodnotenia bolo začatie konania o zrušení výchovného opatrenia.

Okresné prokuratúry v územnom obvode Krajskej prokuratúry Trenčín konštatovali, že napr. v prípadoch, kedy bolo výchovné opatrenie uložené súdom, bolo plnenie výchovných opatrení priebežne i následne vyhodnocované súdom za súčinnosti správneho orgánu. Správne orgány zasielali súdom správy o účinkoch uložených a vykonaných výchovných opatrení. V prípade, že konajúci správny orgán zistil, že uložené výchovné opatrenie je nedostatočné, nesplnilo účel pre ktorý bolo uložené, podal správny orgán vo všetkých prípadoch návrh na súd na uloženie iného opatrenia, výchovného alebo neodkladného opatrenia, alebo návrh na nariadenie ústavnej starostlivosti, eventuálne návrh na zrušenie výchovného opatrenia.

VII. zrušenie výchovného opatrenia - § 15 ods. 2 až 4 zákona č. 305/2005 Z. z.

a) Podľa § 15 ods.2 zákona č. 305/2005 Z. z. výchovné opatrenie orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zruší, ak splnilo svoj účel. Po uplynutí obdobia, na ktoré bolo výchovné opatrenie uložené, alebo po zrušení výchovného opatrenia, o ktorom rozhodol orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo súd, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sleduje, či trvajú účinky výchovného opatrenia. Ak spolupracoval pri výkone výchovného opatrenia akreditovaný subjekt, môže spolupôsobiť tiež pri následnom sledovaní, či trvajú účinky výchovného opatrenia, a to po dohode s rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa.

Vo vzťahu k tomuto bodu hľadísk zaznamenala poznatky napr. *Okresná prokuratúra Veľký Krtíš*, ktorá konštatovala, že ak je výchovné opatrenie zrušené z

dôvodu, že splnilo účel, nie je potrebné výchovné opatrenie rušiť rozhodnutím, nakoľko uplynulo obdobie na ktoré bolo uložené a teda zaniklo zo zákona. Svoj názor vyvodila zo znenia ustanovenia § 15 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z., ktoré v prvej vete ukladá správny orgán povinnosť zrušiť výchovné opatrenie, ak splnilo svoj účel, a v nadväznosti na to vo vete druhej rozlišuje dve situácie, a to ak uplynulo obdobie, na ktoré bolo uložené a druhú alternatívu, ak bolo výchovné opatrenie zrušené, a to v oboch prípadoch v nadväznosti na skutočnosť, že splnilo účel. V prospech uvedeného záveru svedčí aj dôvodová správa k zákonu č. 61/2018 Z. z., ktorým bol s účinnosťou od 01.04.2018 novelizovaný zákon č. 305/2005 Z. z., aj zákonné ustanovenie § 15, podľa ktorej výchovné opatrenie zaniká uplynutím lehoty, na ktorú bolo uložené, ak splnilo účel.

K podobným zisteniam dospeli aj *Okresná prokuratúra Nové Zámky, Okresná prokuratúra Levice a Okresná prokuratúra Nitra.*

Príklad:

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky dňa 20.05.2022 rozhodol podľa § 12 ods. 1 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. (upozornenia maloletého a jeho rodičov), pričom po uplynutí doby (a nesprávne vymedzenom trvaní jednorazového opatrenia) správny orgán oznámil s odkazom na ustanovenie § 18 ods. 3 správneho poriadku rodičom maloletého začatie konania o zrušenie výchovného opatrenia a následne vydal rozhodnutie s poukazom na § 15 ods. 2 zákona č.305/2005 Z. z. o jeho zrušení s odôvodnením, že výchovné opatrenie splnilo svoj účel.

Pochybenie vo veci povinnosti správneho orgánu sledovať účinky výchovného opatrenia bolo zistené *Okresnou prokuratúrou Nové Mesto nad Váhom* na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom, pracovisko Myjava, kde úrad práce po uplynutí doby, na ktorú bolo výchovné opatrenie nariadené, vôbec nesledoval, či účinky výchovného opatrenia naďalej trvajú.

b) *Podľa § 15 ods.3 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. ak výchovné opatrenie, ktoré uložil orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, neplní účel alebo nesplnilo účel, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately*

a) zmení

- 1. obdobie, po ktorého uplynutí zhodnotí účinky výchovného opatrenia,*
- 2. právnickú osobu, fyzickú osobu alebo akreditovaný subjekt, ktoré majú spolupôsobiť alebo spolupracovať pri výkone výchovného opatrenia*

Poznatky k uvedenému ustanoveniu zaznamenali napr. *Okresná prokuratúra Levice* na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Šahy a *Okresná prokuratúra Nitra* na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Nitra. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Šahy pristúpil k zmene obdobia výchovného opatrenia - predĺženie obdobia jeho trvania z dôvodu pretrvávajúcich problémov v rodine. Iný postup aplikuje napr. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nitra, ktorý vo výrokových častiach rozhodnutí neurčuje dobu trvania uložených výchovných opatrení, ale stanovuje čas, kedy príde k vyhodnoteniu jeho účinnosti, po uplynutí ktorého účinok výchovného opatrenia vyhodnotí a zvolí ďalší postup. Úrad práce tento postup považuje za administratívne menej náročný, pretože v prípade nutnosti pokračovať vo výkone výchovného opatrenia aj po uplynutí intervalu na vyhodnotenie, nie je potrebné zmeniť výrok rozhodnutia a uskutočňovať procesné úkony v zmysle správneho poriadku.

c) *Podľa § 15 ods.3 písm. b) zákona č. 305/2005 Z. z. ak výchovné opatrenie, ktoré uložil orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, neplní účel alebo nesplnilo účel, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately*

b) zruší výchovné opatrenie a

- 1. rozhodne o uložení iného vhodného výchovného opatrenia,*

2. navrhne súdu uloženie výchovného opatrenia podľa osobitného predpisu alebo
3. navrhne súdu prijatie iného vhodného opatrenia podľa osobitného predpisu.

Poznatok zaznamenala napr. *Okresná prokuratúra Komárno* vo veci, v ktorej uplatnila svoju pôsobnosť už pred vykonaním previerky a kde išlo o prípad, kedy vzhľadom na všetky okolnosti, bolo zrušenie výchovného opatrenia uloženého súdom odôvodnené súdom už skôr a bolo nevyhnutné v záujme maloletého dieťaťa zvážiť iné výchovné opatrenia v súčinnosti so súdnou autoritou.

Príklad:

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Komárno uložil 13.07.2021 maloletej výchovné opatrenie - povinnosť zúčastniť sa na výchovnom programe v rozsahu 50 hodín v CDR Komárno. Opatrenie plnilo účel len v prvých mesiacoch. Neskôr maloletá zanedbávala školskú dochádzku, túlala sa v nočných hodinách a požívala alkoholické nápoje. Uznesením vyšetrovateľa z 21.04.2022 jej bolo vznesené obvinenie za zločin vydierania a prečin výtržníctva. Za zanedbávanie školskej dochádzky dcéry bolo vznesené obvinenie aj matke maloletej uznesením vyšetrovateľa zo 06.06.2022 pre prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže. Napriek týmto skutočnostiam nasvedčujúcim neúčelnosti uloženého výchovného opatrenia, úrad súdu oznamoval, že výchovné opatrenie plní účel, na ktorý bolo uložené. Prokurátorka okresnej prokuratúry preto využila poznatky vyťažené z uvedených trestných vecí týkajúce sa maloletej a jej matky a dňa 07.07.2022 podala súdu návrh na uloženie výchovného opatrenia - určenie dohľadu nad výchovou dieťaťa podľa § 37 ods. 2. písm. b) zákona o rodine. Okresný súd Komárno na základe návrhu prokurátorky nariadil výchovné opatrenie, ktorým maloletej uložil povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu formou psychologického poradenstva v CDR Komárno v rozsahu 30 hodín a rodičom maloletej uložil povinnosť, počas výkonu výchovného opatrenia, spolupracovať s CDR Komárno a s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Aj keď podmienky na zrušenie výchovného opatrenia uloženého úradom boli splnené už skôr, úrad práce svoje rozhodnutie zrušil až 20.09.2022 počas prebiehajúceho súdneho konania. V danej veci bol postup úradu formalistický a zdĺhavý, a tým bol v rozpore so záujmami maloletého dieťaťa.

d) Podľa § 15 ods.4 písm. a) zákona č. 305/2005 Z. z. orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zruší výchovné opatrenie, aj ak je vhodnejšie účel výchovného opatrenia dosiahnuť vykonávaním iného opatrenia podľa tohto zákona, ak nie je možné dosiahnuť jeho účel postupom podľa písmena § 15 ods.4 a) a § 15 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z.

Podľa § 15 ods.4 písm. b) zákona č. 305/2005 Z. z. orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zruší výchovné opatrenie, ak nie je možné dosiahnuť jeho účel postupom podľa písmena a) a odseku 3.

K uvedenému bodu hľadísk získala poznatok napr. *Okresná prokuratúra Námestovo*.

Príklad:

V preverovanom období Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Námestovo vydal dňa 30. 06. 2022 rozhodnutie podľa § 15 ods. 4 písm. b) zákona č. 305/2005 Z. z. o zrušení výchovného opatrenia spočívajúceho v povinnosti matky a maloletého dieťaťa zúčastniť sa na výchovnom programe, keď dospel k záveru, že účel uloženého výchovného opatrenia nie je možné dosiahnuť vykonávaním iného opatrenia podľa zákona č. 305/2005 Z. z., ani postupom podľa § 15 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z., a to z dôvodu, že počas priebehu výkonu uloženého výchovného opatrenia matka maloletého dieťaťa nastúpila na protialkoholické liečenie a maloleté dieťa bolo súdnym rozhodnutím umiestnené do profesionálnej náhradnej rodiny. Okresná prokuratúra Námestovo po preskúmaní daného rozhodnutia konštatovala jeho dôvodnosť a súlad so zákonom.

VIII. dodržanie procesných podmienok (§ 90 ods. 1, 2 zákona č. 305/2005 Z. z.)

Podľa § 90 ods.1 zákona č. 305/2005 Z. z. sa na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa nevzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 90 ods.2 zákona č. 305/2005 Z. z. sa na konanie vo veci výchovných opatrení, zapísania do zoznamu podľa § 39, § 39a a § 74 ods. 2, vyradenia zo zoznamu podľa § 39, § 39a a § 74 ods. 2, resocializačného príspevku, príspevku na stravu, príspevku na uľahčenie osamostatnenia

sa mladého dospelého, príspevku na osamostatnenie sa mladého dospelého, akreditácie, pokuty za správny delikt vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní okrem § 26, § 60, § 62 až 68, § 79 a 80.

Podľa § 90 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. v konaniach podľa odsekov 1 až 3 musí byť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, zabezpečené právo byť vypočuté v každom konaní, ktoré sa ho týka. Dieťa nemusí právo podľa prvej vety využiť. Názoru dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca veku a vyspelosti dieťaťa. Dieťaťu je potrebné poskytnúť

- a) informácie o jeho práve vyjadriť svoj názor, o dôvodoch vypočutia jeho názoru a vplyve ním vyjadreného názoru na konanie,
- b) potrebnú pomoc na uľahčenie priebehu zisťovania jeho názoru na vec.

V tomto bode bola pozornosť zameraná na dodržiavanie procesných pravidiel (napr. začatie konania - § 18 správneho poriadku, zásada materiálnej pravdy, správnosť výroku rozhodnutia, doručovanie - § 24, 25a správneho poriadku, právo dieťaťa na vyjadrenie a pod.).

Okresná prokuratúra Levice na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Levice ako aj na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Šahy zistila, že správny orgán neupovedomil účastníkov konania o začatí správneho konania, chýbalo vykázanie doručenia oznámenia o začatí správneho konania o zrušení výchovného opatrenia matke mal., prevzatie oznámenia o začatí konania bolo potvrdené len podpisom adresáta bez uvedenia mena a priezviska, dátumu prevzatia oznámenia, v oznámení o začatí konania nebolo konkretizované, aké konanie sa začalo, absentovali mená, priezviská a dátumy narodenia detí, ako aj rodičov, ktorí mali byť účastníkmi konania. Ďalej bolo zistené, že úrady práce určili neprimerane krátku lehotu 3 dni na vyjadrenie sa k podkladom rozhodnutia (§ 33 ods.2 správneho poriadku), pričom konajúci správny orgán ani túto lehotu, ktorú si sám určil, nedodržel a rozhodol pred jej uplynutím.

Príklad:

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Šahy začal konanie o uloženie výchovného opatrenia vo vzťahu k šiestim maloletým deťom, ktoré mali dvoch rôznych otcov. Oznámenie o začatí konania bolo doručené matke maloletých detí a jednému z otcov, pričom zo spisu nevyplýval dôvod, pre ktorý otcovi niektorých detí oznámenie nebolo vôbec doručované. V inom prípade otec mal. detí nebol účastníkom konania. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Šahy taktiež v odôvodnení rozhodnutia o zrušení výchovného opatrenia nekonkretizoval dostatočne výchovné opatrenie ktoré zrušoval, neodkázal na vyhodnotenie výchovného opatrenia, nepoukázal na žiadne skutkové okolnosti, ktoré viedli k zrušeniu uloženého výchovného opatrenia, a to ešte pred uplynutím lehoty, na ktorú bolo uložené. Odôvodnenie neobsahovalo údaj o tom, či úrad podá na súd návrh na uloženie výchovného opatrenia. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Levice v rozhodovaní o zrušení výchovného opatrenia na základe pozitívnej správy zo školy skonštatoval splnenie účelu výchovného opatrenia, ktoré zrušil, pričom nezistil dostatočne skutočný stav vecí, keď neevidoval, že maloletý sa pred vydaním rozhodnutia v období trvania výchovného opatrenia dopustil ďalšej trestnej činnosti.

Okresná prokuratúra Nové Zámky zistila, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky rozhodol o uložení výchovného opatrenia skôr, ako uplynula lehota stanovená účastníkom konania v oznámení o začatí konania na uplatnenie si svojich práv. Taktiež nebolo dodržané správne doručovanie zásielok v súvislosti s opakovaným doručením, ak adresát nebol zastihnutý v mieste bydliska, hoci sa tam zdržiaval, pričom Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky považoval rozhodnutie za doručené.

Okresná prokuratúra Veľký Krtíš zistila, že vo všetkých preskúmaných veciach správny orgán nedoručuje oznámenie o začatí konania, predvolania a výzvy v začatom konaní o výchovnom opatrení účastníkom do vlastných rúk, ale len

doporučene, príp. len jednému z rodičov, ako aj že správny orgán vyhodnotil plnenie účelu výchovného opatrenia bez účasti dieťaťa alebo niektorého z jeho rodičov a bez písomného uvedenia dôvodu neúčasti osoby.

Okresná prokuratúra Banská Bystrica konštatovala, že správny orgán nepostupoval v súlade s ustanovením § 90 ods. 6 zákona č. 305/2005 Z. z., keď deťom, aj napriek ich veku, ktorý im už umožňoval sa k veci vyjadriť, nebolo právo na vyjadrenie zabezpečené.

Pri preverke vykonanej na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava *Krajská prokuratúra Bratislava* konštatovala, že neboli síce vydané rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia, ale napr. bola zistená zmätočnosť v konaní. Úrad práce najprv oznámil účastníkom konania začatie konania a následne s odstupom niekoľkých mesiacov žiadal navrhovateľa o doplnenie elektronického podania o zaručený elektronický podpis, resp. o doplnenie originálu v listinnej podobe (porušenie § 19 ods. 1 správneho poriadku), ďalej bolo zistené nedodržanie lehoty na vydanie rozhodnutia (porušenie § 49 správneho poriadku), lehota nebola ani predĺžená, nebolo ani prerušené konanie, taktiež bola zistená nečinnosť (návrh otca na uloženie výchovného opatrenia zo 04.05.2022, 13.05.2022 úrad upovedomil účastníkov o začatí konania v súlade s § 18 ods. 3 správneho poriadku a v spise v čase preverky nebolo vydané žiadne rozhodnutie) a taktiež bolo zaznamenané nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia a chýbajúce písomnosti o údajoch o elektronickej správe.

IX. evidencia detí - § 32 zákona č. 305/2005 Z. z.

a) Podľa § 32 ods.1 zákona č. 305/2005 Z. z. orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vedie evidenciu detí umiestnených v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu, a to meno, priezvisko, dátum narodenia, bydlisko, číslo rozhodnutia súdu, dátum umiestnenia dieťaťa do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu, zariadenie na výkon rozhodnutia súdu, a ak má súrodencov, miesto ich pobytu, dôvody vyňatia dieťaťa z rodiny, dátum premiestnenia dieťaťa do iného zariadenia na výkon rozhodnutia súdu na základe rozhodnutia súdu alebo na základe dohody s týmto zariadením, dátum návratu dieťaťa do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu z iného zariadenia na výkon rozhodnutia súdu a dátum a spôsob informovania zákonného zástupcu dieťaťa, ak dieťa bolo premiestnené na základe dohody.

V tomto bode bolo preskúmané, či správne orgány vedú evidenciu v zákonom vymedzenom rozsahu. Previerkovou činnosťou bolo zistené, že takmer všetky orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vedú evidenciu detí umiestnených v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu v celoslovenskom elektronickej systéme KIDS v zákonom vymedzenom v § 32 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z., vrátane uvedenia dôvodov vyňatia dieťaťa z rodiny.

b) Podľa § 32 ods.2 zákona č. 305/2005 Z. z. ak je to v záujme dieťaťa, môže orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podať súdu návrh na zmenu zariadenia na výkon rozhodnutia súdu. V návrhu podľa prvej vety uvedie zariadenie na výkon rozhodnutia súdu, do ktorého navrhuje dieťa umiestniť, so zohľadnením súrodeneckých väzieb a rodinných väzieb dieťaťa, aby zmena nebránila úprave rodinných pomerov dieťaťa a zachovaniu rodinných väzieb a súrodeneckých väzieb.

V tomto bode hľadisk išlo o zistenie, či správny orgán využil predmetné oprávnenie a podal na súd návrh na zmenu zariadenia na výkon rozhodnutia súdu. Vo väčšine prípadov bolo konštatované, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a

sociálnej kurately podávali návrhy po predchádzajúcom dôkladnom šetrení, pričom návrhy sa opierali o riadne zistené konkrétne skutočnosti týkajúce sa správania a potrieb maloletých detí a boli podávané dôvodne. Uvedené oprávnenie sa využívalo najmä pri zhoršení správania maloletého, porušovania pravidiel zariadenia, nerešpektovania pokynov výchovných pracovníkov, ohrozovania ostatných umiestnených detí. K podaniu návrhu na zmenu zariadenia dochádzalo z dôvodov zlúčenia súrodeneckých skupín, potreby premiestnenia do reedukačných centier, alebo do iných vhodných centier pre deti a rodiny, ktoré sa špecializovali na diagnózy dieťaťa, z dôvodu potreby premiestnenia dieťaťa z centra pre deti a rodiny pre problémové správanie do diagnostického centra, premiestnenie z centra pre deti a rodiny do iného centra pre deti a rodiny z dôvodu možnosti umiestniť ho do profesionálnej náhradnej rodiny a pod.

Príklad:

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Martin, pracovisko Turčianske Teplice podalo návrh podľa § 32 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. na zmenu zariadenia na výkon neodkladného opatrenia, ktoré bolo realizované v diagnostickom centre a navrhlo umiestnenie maloletého dieťaťa do reedukačného centra z dôvodu potreby zabezpečenia psychoterapeutickej starostlivosti maloletému dieťaťu za účelom vyrovnania sa s úmrtím matky. Štandardným dôvodom takéhoto postupu bolo spájanie súrodencov alebo približovanie maloletých detí k miestu pobytu ich rodičov.

Príklad:

Vec vedená na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Rožňava, kde bol maloletý premiestnený z jedného reedukačného centra do druhého z dôvodov opakujúcich sa útekov maloletého z pôvodného zariadenia, ktoré sa nachádzalo v blízkosti miesta jeho bydliska (kde si našiel priateľku), straty jeho motivácie pre proces reedukácie a emočnej rozladenosti. Ďalej taktiež tento úrad práce návrhom adresovaným Okresnému súdu Rožňava navrhol zmenu zariadenia na výkon ochrannej výchovy, ktorú maloletý vykonával v Reedukačnom centre v Košiciach, nakoľko maloletý ukončil povinnú školskú dochádzku a v tomto zariadení nie je zriadená stredná škola, ktorú chcel maloletý navštevovať. Po tom, ako súd návrhu vyhovel rozsudkom, bol maloletý premiestnený do tohto reedukačného centra.

c) *Podľa § 32 ods.3 zákona č. 305/2005 Z. z. orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v spolupráci so zariadením na výkon rozhodnutia súdu, s obcou a akreditovaným subjektom, ktorý vykonáva opatrenia zamerané na úpravu rodinných pomerov v prirodzenom rodinnom prostredí, vypracúva plán sociálnej práce s rodinou dieťaťa, ktorého súčasťou je sledovanie psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa. Na tento účel najmenej raz za šesť mesiacov navštevuje dieťa v zariadení na výkon rozhodnutia súdu.*

V obvode *Krajskej prokuratúra Trnava* boli zistené pochybenia, spočívajúce najmä v nedodržaní šesťmesačnej lehoty v súvislosti s realizovaním návštev dieťaťa v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdov. Napr. *Okresná prokuratúra Galanta* síce konštatovala, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Galanta vypracúva plány, ale z preskúmaných spisov nevyplýval poznatok o tom, že úrad práce aj navštevuje dieťa v zariadení na výkon rozhodnutia súdu. *Okresná prokuratúra Piešťany* napr. uviedla, že povinnosti vyplývajúce z § 32 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. sa osobitne skúmajú v rámci pravidelných previerok v CDR (§ 18 zákona o prokuratúre), pri ktorých bolo zistené, že vo vzťahu k niektorým deťom, umiestneným v CDR Trnava a v CDR Pečeňady, neboli v rokoch 2020, 2021 a v I. polroku 2022 vykonané žiadne návštevy v CDR, alebo tieto návštevy neboli vykonávané v zákonom stanovených intervaloch. Okrem toho z podkladov ďalej vyplynulo, že sociálna kurátorka namiesto vykonávania návštev dieťaťa v zariadení vykonávala „návštevu zariadenia“, počas ktorej vykonávala len pohovor so sociálnym pracovníkom o dieťati, čo je postup v rozpore so zákonom. „Návšteva dieťaťa v zariadení“ totiž nepochybne zahŕňa aj osobný kontakt sociálnej kurátorky s dieťaťom.

Okresná prokuratúra Senica zas naopak previerkovou činnosťou konštatovala, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Senica, pracovisko Senica a pracovisko Skalica, v preverovanom období riadne vypracovával plány sociálnej práce s rodinou dieťaťa, ktorého súčasťou bolo sledovanie psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa, pričom najmenej raz za šesť mesiacov navštevoval deti v zariadení na výkon rozhodnutia súdu (v ktorom sa vykonáva ústavná starostlivosť, ochranná výchova, neodkladné opatrenie alebo výchovné opatrenie). Tu možno konštatovať, že riadne plnenie povinností Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Senica súvisí so skutočnosťou, že v priebehu roka 2022 podala Okresná prokuratúra Senica úradu práce tri signalizácie nedostatkov, od ktorého času si úrad práce riadne plní svoje zákonné povinnosti. Z uvedeného je zrejmé, že dozor prokuratúry a previerková činnosť v rámci dozorovej pôsobnosti nad orgánmi verejnej správy a podľa § 18 zákona o prokuratúre má svoje opodstatnenie a význam pri posilňovaní zákonnosti v postupe orgánov verejnej správy.

V rámci previerkovej činnosti napr. Okresná prokuratúra Rožňava zisťovala, či usmernenie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny zaslané všetkým úradom práce na základe poznatkov o porušení zákona vo veci dodržiavania povinnosti uloženej im v ustanovení § 32 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. Okresnou prokuratúrou Bratislava II a Okresnou prokuratúrou Bratislava V splnilo svoj účel, a teda či správne orgány rešpektujú podané upozornenie prokurátora Okresnej prokuratúry Rožňava (sp. zn. Pd 90/22/8808-5 z 18.08.2022). Okresná prokuratúra Rožňava preto opätovne preskúmala, či Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Rožňava dodržal svoju povinnosť navštíviť v lehote stanovenej zákonom mal. deti v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu, pričom zistila, že od podania upozornenia prokurátora úrad práce vykonáva návštevy týchto detí v súlade s ustanovením § 32 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. Aj táto skutočnosť svedčí o potrebe previerkovej činnosti zo strany orgánov prokuratúry.

d) Podľa § 32 ods.4 zákona č. 305/2005 Z. z. obec najmenej raz za šesť mesiacov predkladá orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately správu o sociálnej situácii rodičov dieťaťa. Súčasťou správy podľa prvej vety je zhodnotenie podmienok návratu dieťaťa do rodinného prostredia a oznámenie možnosti zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča podľa osobitného predpisu (ďalej len "náhradná osobná starostlivosť") alebo do pestúnskej starostlivosti.

V súvislosti s týmto bodom hľadísk bolo zistených väčšie množstvo najmä negatívnych poznatkov, na ktoré je potrebné upozorniť a ktoré sa týkajú predovšetkým aplikačnej praxe. V zásade skoro všetky mestá a obce si neplnia povinnosť predkladať orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately správu o sociálnej situácii rodičov dieťaťa najmenej raz za šesť mesiacov (a v prípade, že takéto správy podávajú, tak len na vyžiadanie príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately). Hoci si obce túto povinnosť neplnia, z preskúmaných spisov bolo zistené, že obce nemajú vždy k dispozícii dostatok informácií, na základe ktorých by mohli vyhodnotiť, že je daný dôvod na podanie správy podľa § 32 ods. 4 zákona č. 305/2005 Z. z. a nemusí byť ani zrejmé, ktorá konkrétna obec má správu podať, t. j. či obec trvalého pobytu, obec prechodného pobytu, alebo obec, kde sa rodič reálne zdržiava. Zároveň je vysoko pravdepodobné, že obce ani nemajú vedomosť o existencii zákonnej povinnosti vyplývajúcej z § 32 ods. 4 zákona č. 305/2005 Z. z. (napr. rodičia majú trvalé bydlisko v jednej obci, ale odišli bývať do druhej obce, kde nie sú prihlásení na pobyt a obec ani nemá mať odkiaľ vedomosť, že rodičia majú napr. umiestnené deti v

CDR). Vzhľadom na okolnosti danej veci nie je adekvátne klásť obci za vinu, že nepodala správu v zmysle § 32 ods. 4 zákona č. 305/2005 Z. z. Obce taktiež nemajú vedomosť o tom, že súd vydal rozhodnutie, ktorým dieťa s pobytom na území tej ktorej obce umiestnil do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu, keďže tieto rozhodnutia nie sú obciam vždy zasielané. Keďže správa sa má týkať sociálnej situácie rodičov dieťaťa, potom rovnako nie je možné vytykať obciam/mestám a mestským častiam neplnenie uvedenej povinnosti v tých prípadoch, kedy sa rodičia dieťaťa reálne zdržiavajú v konkrétnej obci/meste a mestskej časti bez prihlásenia a bez vedomosti orgánov obce/mesta a mestskej časti. V takýchto prípadoch zároveň nemá význam, aby správu podávali tie obce/mestá, v ktorých majú rodičia dieťaťa síce evidovaný trvalý alebo prechodný pobyt, ale na evidovanom pobyte sa vôbec nezdržiavajú.

Okresná prokuratúra Trenčín zas napr. naopak zistila, že mesto Trenčín nezaslalo správnomu orgánu ani jednu správu o sociálnej situácii rodičov dieťaťa, hoci malo vedomosť o umiestnení dieťaťa v zariadení na základe rozhodnutia súdu a taktiež bolo pravidelne ako participujúci subjekt oboznamované s plánmi sociálnej práce vypracovávanými úradom práce sociálnych vecí a rodiny (obdobne Okresná prokuratúra Považská Bystrica).

e) Podľa § 32 ods.5 zákona č. 305/2005 Z. z. orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately najmenej raz za šesť mesiacov predkladá súdu správu o účinkoch opatrení, ktoré boli prijaté na odstránenie dôvodov, pre ktoré bola nariadená ústavná starostlivosť, a informuje súd o možnostiach zrušenia ústavnej starostlivosti alebo zverenia dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti alebo o možnosti osvojenia. Ak je dieťa umiestnené v zariadení na výkon rozhodnutia súdu na základe rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia, sleduje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately účel výchovného opatrenia tak, aby pred uplynutím obdobia, ktoré uviedol súd v rozhodnutí o jeho uložení, informoval súd o plnení účelu výchovného opatrenia.

K tomuto bodu hľadísk väčšina prokuratúr konštatovala, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately si riadne plnia povinnosti vyplývajúce z citovaného zákonného ustanovenia.

f) Podľa § 32 ods.6 zákona č. 305/2005 Z. z. ak orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zistí, že je, alebo môže byť v zariadení na výkon rozhodnutia súdu ohrozený život dieťaťa, jeho zdravie alebo jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin, postupuje podľa odseku 2 alebo podľa § 27.

V súvislosti s týmto bodom hľadísk napr. *Okresná prokuratúra Brezno* zistila podanie návrhu na zmenu výkonu zariadenia Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Brezno z dôvodu agresívneho a problémového správania maloletého, ktorý ohrozil život seba a ďalších detí. *Okresná prokuratúra Žiar nad Hronom* zistila tiež, že uznesením súdu bola maloletá dočasne odovzdaná do Centra pre deti a rodiny na základe neodkladného opatrenia, vydaného na základe návrhu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Štiavnica, pracovisko Žiar nad Hronom na zmenu zariadenia z dôvodu, že sa jedná o ťažko zdravotne postihnuté dieťa a po plánovanej organizačnej zmene v Centre pre deti a rodiny, kde bola umiestnená, jej nebude možné poskytovať adekvátnu starostlivosť, čím by mohlo dôjsť k ohrozeniu života a zdravia maloletej.

X. Iné poznatky

V tomto bode sú uvedené iné zistenia z vykonanej previerky, príp. z iných poznatkov, na ktoré je vhodné upozorniť.

V zásade skoro u všetkých orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bolo previerkovou činnosťou zistené, že tak maloletí, ale najmä ich zákonní zástupcovia zamestnancov týchto orgánov nerešpektujú, nedostavujú sa na predvolania, ignorujú ich výzvy, nekomunikujú, nespolupracujú, mnohokrát sa prejavuje aj agresivita nielen od rodičov, ale aj od samotných detí. Taktiež sa ukázalo, že pokiaľ pracovníci sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately dlhodobejšie pracujú s mal. dieťaťom a jeho rodičmi ambulantnou a terénnou formou (nie však „donucovacou“ formou v podobe rozhodnutí) poznávajú konkrétne pomery v rodine, táto forma sa javí ako účinnejšia. Naproti tomu súdne rozhodnutie je v takmer všetkých prípadoch rešpektované a už samotné prejednanie veci pred súdom má svoj význam, pričom účastníci plnia nariadené výchovné opatrenia.

V obvode *Krajskej prokuratúry Trnava* okresné prokuratúry zistili, že príslušné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (Galanta, Piešťany, Senica, Trnava) podali viac návrhov, resp. podnetov na súd na uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 zákona o rodine a zhodne konštatovali, že nezistili také okolnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že v preskúmaných veciach bolo dôvodné rozhodnúť o uložení výchovného opatrenia zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 12 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 305/2005 Z. z., príp. podľa § 37 ods. 2 písm. a) až d) zákona o rodine.

Príklad:

Okresná prokuratúra Piešťany zistila, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Piešťany hneď po doručení anonymného telefonátu dňa 11.07.2022 o možnom zanedbávaní starostlivosti o dieťa, aktívne začal vykonávať potrebné úkony k šetreniu situácie v rodine, vyžiadal správy zo školy a od lekára. Následne priebežne vykonával šetrenia v rodine, komunikoval s matkou, vypracoval plán práce s dieťaťom a jeho rodičmi (resp. s matkou, nakoľko dieťa je polosirota), zisťoval pomery, hodnotil situáciu a pôsobil na matku, aby si riadne plnila rodičovské povinnosti, riadne sa starala o dieťa a neužívala návykové látky. Matka prestala spolupracovať, na základe čoho sociálna kuratela prehodnotila mieru ohrozenia dieťaťa a podala na Okresný súd Piešťany návrh na začatie konania o uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 písm. b) zákona o rodine (určenie dohľadu nad výchovou maloletého dieťaťa). Postup sociálnej kurately od prijatia anonymného podnetu (11.07.2022) do podania návrhu na súd (08.11.2022) vyhodnotil prokurátor ako aktívny a sledujúci záujem dieťaťa. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Piešťany v danom prípade aplikoval opatrenia na báze dobrovoľnej spolupráce klientov, vrátane využívania odporúčaní orgánu sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, ktoré sa javili ako efektívne, okamžite zamerané na prácu s rodinou dieťaťa. Po vyhodnotení aktuálnej situácie, keď matka nespolupracovala, bol podaný návrh na súd, ktorý bol vyhodnotený ako opodstatnený a v súlade so zákonom. Skutočnosť, že sociálna kuratela pred podaním návrhu na súd sama neuložila žiadne výchovné opatrenie podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z., alebo podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine, nebol vzhľadom na negatívny prístup matky k sociálnej kuratele považovaný za rozporný so zákonom.

Podnetmi na sledovanie konkrétnej rodiny boli najmä oznámenia škôl o zanedbávaní povinnej školskej dochádzky, pediatra o podozrení o nedostatočnej starostlivosti o deti, oznámenia a informácie o drogovej závislosti rodičov, policajné záznamy, návrhy na rozvod manželstva doručené zo súdu, oznámenia o spáchaní priestupku maloletým a pod. Úkony, ktoré sociálna kuratela po prijatí podnetov vykonala, boli najmä vyžiadanie správ zo škôl, od pediatra, lekárskeho správ, správ z CDR, záznamy zo zisťovania pomerov v domácnosti, zo sociálneho šetrenia v rodinnom prostredí dieťaťa, plány sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodičmi alebo

osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, odporúčania sociálnej kurately a záznamy z rodinných konferencií.

Prokurátori okresných prokuratúr dospeli k záveru, že orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately postupovali v náhodne vybraných spisoch iniciatívne, rýchlo a dôsledne, v záujme maloletých detí. Neboli zistené také okolnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že bolo potrebné a dôvodné rozhodnúť o uložení výchovného opatrenia zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, resp. že by daný postup mohol byť efektívnejší, ako vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou a terénnou formou v súčinnosti s centrami pre deti a rodiny, alternatívne ako podanie návrhu na príslušný súd.

Častokrát sa vyskytla aj situácia, pri ktorej bolo skonštatované, že vydanie rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia by nebolo dostatočne účinným a rýchlym prostriedkom na zabezpečenie riadnej výchovy a starostlivosti o maloleté deti, keďže je zrejmé, že by sa ním nedosiahla náprava v zabezpečovaní potrebnej výchovy a starostlivosti o maloleté deti.

Príklad:

Po úmrtí matky zabezpečovala starostlivosť o maloleté deti jej priateľka. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Senica bezodkladne po tom, ako sa dozvedel o úmrtí matky, vykonal šetrenie smerujúce k zisteniu osoby, ktorá by mohla zabezpečovať starostlivosť o deti, prioritne oslovil otca, pričom zistil, že otec nemá vytvorené žiadne možnosti na zabezpečovanie starostlivosti o maloleté deti, žije v nocľahárni a je nezamestnaný, okrem toho má trpieť epilepsiou a odpadávať, avšak lekára nenavštevuje. Rodičia matky sú zosnulí a súrodenci matky nemajú vytvorené vhodné podmienky. Na základe takto vykonaného šetrenia dospel úrad práce k záveru, že jedinou vhodnou osobou, ktorá by mohla zabezpečovať starostlivosť o maloleté deti a spĺňa zákonné predpoklady na zabezpečovanie náhradnej osobnej starostlivosti, je priateľka matky. Vykonal šetrenie v jej domácnosti, ktorú vyhodnotil ako vyhovujúcu na poskytovanie náhradnej osobnej starostlivosti o deti, na základe čoho podal na Okresný súd Senica návrh na zverenie maloletých detí do náhradnej osobnej starostlivosti a na určenie povinnosti otcovi platiť výživné na maloleté deti. Do predmetného súdneho konania vstúpil prokurátor Okresnej prokuratúry Senica. Okresný súd Senica rozsudkom zveril maloleté deti do náhradnej osobnej starostlivosti priateľky matky a určil otcovi povinnosť prispievať na ich výživu. Postup úradu práce v predmetnej veci vyhodnotila prokurátorka ako rýchly, iniciatívny a vedený najlepším záujmom maloletých detí.

Vo vzťahu k rozhodovacej činnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pôsobiacich v obvode Krajskej prokuratúry Trnava, ktorá sa týka ukladania výchovných opatrení podľa § 12 až § 15 zákona č. 305/2005 Z. z. v období od 01.01.2022 do 31.12.2022, je pre porovnanie potrebné poukázať na to, že previerku s podobným zameraním realizovala Krajská prokuratúra Trnava a okresné prokuratúry v jej územnej pôsobnosti v roku 2020. Preverovaným obdobím bolo obdobie od 01.01.2019 do 31.12.2019. Na rozdiel od aktuálnej situácie, v období od 01.01.2019 do 31.12.2019 nerozhodovali vo veciach výchovných opatrení, t.j. podľa § 12 až § 15 zákona č. 305/2005 Z. z., iba Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda a Trnava z dôvodu, že s účinnosťou od 01. 01.2019 vstúpili do platnosti niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z., ktoré umožňujú vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou a terénnou formou v súčinnosti s CDR a akreditovanými subjektmi. Intervencie prostredníctvom opatrení vykonávaných ambulantnou a terénnou formou sú orientované na prácu s dieťaťom, dieťaťom a jeho rodinou, náhradným rodičom a mladým dospelým po ukončení náhradnej starostlivosti. Zákon č. 305/2005 Z. z. bol novelizovaný zákonom č. 61/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej

ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon č. 61/2018 Z. z.), ktorý umožnil vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou a terénnou formou v súčinnosti s CDR a akreditovanými subjektmi. V období, za ktoré realizovala Krajská prokuratúra Trnava a okresné prokuratúry v jej územnej pôsobnosti previerkovú činnosť v roku 2020 (t. j. od 01.01.2019 do 31.12.2019), nebola táto právna úprava zavedená zákonom č. 61/2018 Z. z. dostatočne vžitá a zaužívaná v činnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a to vzhľadom na pomerne krátku dobu od účinnosti novej právnej úpravy. Na základe aktuálnych poznatkov možno konštatovať, že činnosť orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v obvode Krajskej prokuratúry Trnava prešla od roku 2019 postupným vývojom a nové možnosti výkonu opatrení, zavedené zákonom č. 61/2018 Z. z., začali vo svojej činnosti využívať všetky orgány sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately v obvode Krajskej prokuratúry Trnava, t. j. okrem Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda a Trnava, aj Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Galanta, Piešťany a Senica, a to z dôvodu, že vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou a terénnou formou v súčinnosti s CDR a akreditovanými subjektmi sa označeným správnym orgánom v praxi osvedčil. Keďže činnosť spočívajúcu v ukladaní výchovných opatrení podľa § 12 až § 15 zákona č. 305/2005 Z. z. nahradili orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v obvode Krajskej prokuratúry Trnava inými zákonnými spôsobmi vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, pričom pri výkone tejto činnosti nezistili okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry Trnava za obdobie od 01.01.2022 do 31.12.2022 zásadné nedostatky, takýto postup nemožno preverovaným správnym orgánom vytknúť.

Tak, ako aj mnohé iné okresné prokuratúry, aj *Okresná prokuratúra Brezno* poukázala na problém (v danom prípade na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Brezno) s vysokou fluktuáciou zamestnancov na oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Práca s rodinami je postavená na prípadovej sociálnej práci s rodinou, „manažér prípadu“ je kľúčový nielen pri vykonávaní opatrení, ale vykonávanie opatrení aj koordinuje, a to na princípe aktívnej účasti klienta a tímu odborníkov. Manažér prípadu definuje potreby dieťaťa a jeho rodiny, aktívne navrhuje a zabezpečuje vhodné opatrenia a zároveň dohliada na realizáciu stanovených úloh a cieľov plánu sociálnej práce. K ukladaniu výchovných opatrení v rodinách je potrebná aj dôsledná a systematická práca s rodinou, dôsledná znalosť pomerov a vzťahov v rodine. V priebehu roka pri vysokej fluktuácii zamestnancov a zabezpečení zastupiteľnosti, pracuje s rodinou niekoľko zamestnancov, teda rodina má v priebehu roka aj 2-3 manažérov prípadu. Preto, ak si to situácia vyžaduje, správny orgán podáva súdu návrhy na uloženie výchovných opatrení, nakoľko je to efektívnejší spôsob aj vzhľadom na personálnu situáciu. V poslednom období sa úrady práce stretávajú s množstvom nespolupracujúcich osôb, ktoré majú problém akceptovať správny orgán, a preto je aj v záujme maloletých detí, aby výchovné opatrenie uložil súd, ktorého autorita je akceptovateľnejšia.

Obdobné poznatky konštatovala aj *Okresná prokuratúra Zvolen* pri previerke na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, pracovisko Detva kde zistila, že agendu, ktorá je predmetom previerky ako aj ďalšiu agendu (výkon kolízneho

opatrovníka v civilných mimosporových konaniach, účasť na úkonoch trestného konania, podávanie návrhov na nariadenie neodkladných opatrení, návrhov na nariadenie výchovných opatrení) dlhodobo zabezpečuje len jediný zamestnanec (ďalší je dlhodobo práceneschopný). Potvrdený bol všeobecne známy poznatok ohľadom náročných podmienok výkonu sociálnoprávnej ochrany detí a o sociálnej kurately vzhľadom na skladbu obyvateľstva, keďže prevažne sa jedná o rodiny zo sociálne znevýhodneného prostredia. Zamestnanci sú často vystavení verbálnemu násiliu, dešpektu, odmietaniu spolupráce.

Na nedostatok v počte zamestnancov, vykonávajúcich agendu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, najmä čo sa týka práce s rizikovými rodinami, ktoré si vyžadujú častejší a najmä osobný kontakt, poukázala aj *Okresná prokuratúra Banská Bystrica*. Uviedla, že je vyčlenený dostatok pracovných miest na tomto oddelení, ale o túto prácu, vzhľadom na náročnosť a rozsiahlosť tejto agendy, nie je záujem.

Inými zisteniami v súvislosti s umiestňovaním detí do špeciálnych výchovných zariadení zaznamenala *Okresná prokuratúra Čadca* pri previerke na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Čadca. V rámci realizácie previerky bola prokurátorka informovaná, že špeciálne výchovné zariadenia, ktorými podľa § 120 písm. a) až c) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sú diagnostické centrum, reedukačné centrum a liečebno-výchovné sanatórium, počas školských prázdnin nefungujú, napriek tomu, že ide o zariadenia s nepretržitou celoročnou prevádzkou (§ 121 ods. 9, § 122 ods. 12 a § 123 ods. 3 školského zákona). Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré sú v návrhoch na zmenu zariadenia na výkon rozhodnutia súdu podľa § 32 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. povinné uviesť zariadenie, do ktorého navrhujú dieťa umiestniť, tak nie sú schopné počas obdobia školských prázdnin zabezpečiť umiestnenie maloletých detí, u ktorých sa prejavia akútne problémy so správaním, do špeciálnych výchovných zariadení.

Prokurátorka *Okresnej prokuratúry Kežmarok* zas uviedla, že zamestnanci orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v rámci plánu sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou navštevujú rodinu v súčinnosti so zamestnancami obce a CDR. Zavedením sociálneho plánovania do vedenia prípadovej sociálnej práce musí zamestnanec manažovať a zvládať náročnú logistiku výkonu opatrení vo všetkých „živých spisoch“, čo obnáša množstvo písomností a korešpondencie. Vzhľadom na vysoký počet rodín, s ktorými zamestnanci pracujú, ide o náročnú oblasť, ktorá tvorí základ pre ďalšie odborné činnosti. Voľné pracovné pozície na oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú v posledných troch rokoch dlhodobo neobsadené z dôvodu minimálneho záujmu najmä kvôli náročnosti samotnej agendy a hlavne osobnej zodpovednosti za výkon opatrení v rodinách. Dlhodobé zastupovanie z dôvodu voľných pracovných miest z radov kmeňových zamestnancov, ktorí nemajú už kapacitu popri svojej agende ešte navyše plnohodnotne vykonávať opatrenia za neobsadené pracovné miesta, resp. iného neprítomného zamestnanca, ich nesmierne vyčerpáva, ale hlavne odráža sa to na kvalite výstupov v samotnom výkone opatrení. Správny orgán aj keď neukladá výchovné opatrenia, ktoré mu zákonná úprava umožňuje uložiť, cieľ je naplnený formou plánu sociálnej práce, ktorý sa zdá byť pre dieťa a jeho rodinu efektívnejším. Uviedla, že v dôsledku stúpajúceho administratívneho zaťaženia zamestnancov

oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa javí vhodnejšie a účinnejšie, aby rozhodovacia činnosť v oblasti ukladania výchovných opatrení bola výlučne v pôsobnosti súdov. Doposiaľ skúsenosti z praxe poukazujú na skutočnosť, že takmer všetky výchovné opatrenia, ktoré v minulosti uložil orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, nenaplnili svoj účel a po ich vyhodnotení sa pristupuje k uloženiu výchovného opatrenia súdnou cestou. Súdne rozhodnutia, samotná účasť na súdnom pojednávaní a taktiež osobný prejav konajúceho sudcu k účastníkom konania má pre klientov väčšiu váhu.

Časť C

Vyhodnotenie, závery a opatrenia

Vykonanými previerkami jednotlivými okresnými prokuratúrami, ktoré sa na previerke podieľali, bolo zistených viacero pochybení jednak v postupe príslušných orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ako aj obcí/miest a mestských častí, ktoré boli prejednané v rámci prerokovaní protokolov o vykonaní previerok, ako aj podaním upozornení prokurátora.

Medzi najčastejšie nedostatky patrí nedodržanie ustanovení § 32 zákona č. 305/2005 Z. z. (u obcí porušenie § 32 ods.4 cit. zákona), najmä povinnosť navštíviť maloleté dieťa v zariadení na výkon rozhodnutia súdu riadne a včas, nevypracovanie plánu sociálnej práce s rodinou dieťaťa, neplnenie informačnej povinnosti voči súdu riadne a včas, nezohľadnenie súrodeneckých a rodinných väzieb dieťaťa pri zmene zariadenia a pod. Stav zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. odhliadnuc od paušálneho nevyužívania kompetencie uloženia výchovného opatrenia podľa § 12 zákona č. 305/2005 Z. z., resp. podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine, je možné označiť za relatívne uspokojivý. Vykonanými previerkami bolo zistené, že jednotlivé úrady práce vyššie uvedené oprávnenie nevyužívajú najmä z dôvodu ich nerešpektovania a nespolupráce zo strany rodičov, t. z. neúčelnosti nimi uložených výchovných opatrení, ako aj vysokého personálneho poddimenzovania a nedostatočného finančného ohodnotenia zamestnancov úradov práce, ako aj samotnej náročnosti vybavovania predmetnej agendy. V rámci svojich kompetencií sa jednotlivé úrady práce prioritne snažia, aby rodičia nimi navrhované opatrenia podstúpili dobrovoľne. Zhodne sa vyjadrili, že v tejto oblasti súdy požívajú vyššiu mieru autority, z ktorého dôvodu predmetné výchovné opatrenia spravidla navrhujú v konaní pred súdom z pozície kolízneho opatrovníka.

Vyskytli sa však aj prípady, keď orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately mali uložiť výchovné opatrenie priamo, keďže sa to javilo účinnejšie a úrad práce nemal čakať na uloženie výchovného opatrenia súdom. Na druhú stranu je tiež potrebné zdôrazniť, že pokiaľ rodičia, resp. maloletí dobrovoľne neakceptujú podrobenie sa výchovnému opatreniu, príslušný úrad práce ako správny orgán, nemá žiadne právne prostriedky, ako ich k tomuto donútiť. V tejto súvislosti možno poukázať na § 90 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. a vylúčenie ustanovenia § 79 správneho poriadku (exekúcia nepeňažného plnenia).

Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately uprednostňujú vo svojej činnosti iné prostriedky práce s rodinou, na báze dobrovoľnej spolupráce klientov, vrátane využívania odporúčaní orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou a terénnou formou v súčinnosti s centrami pre deti a rodiny a akreditovanými subjektmi. Opatrenia ambulantnou a terénnou formou sa im v praxi osvedčili, javia sa ako efektívnejšie a účinnejšie, okamžite zamerané na prácu s klientom, preto mnohé orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately upustili od vydávania výchovných opatrení podľa 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. a podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine. Zároveň poukázali na to, že opatrenia orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately majú v konečnom dôsledku viesť k náprave situácie v rodine, návratu dieťaťa do rodinného prostredia, čo si vyžaduje spoluprácu v prvom rade rodičov, ale častokrát aj ďalších rodinných príslušníkov. Predpokladom takejto spolupráce je určitá dôvera medzi rodičmi a sociálnym kurátorom, ktorú sa sociálny kurátor snaží vybudovať v záujme splnenia cieľov sociálnej kurately a v záujme maloletého dieťaťa. Sociálny kurátor v rámci komunikácie s rodičmi zvažuje, čo takúto dôveru a spoluprácu buduje, a naopak, čo túto dôveru a spoluprácu môže mariť, vykonáva konkrétnu prácu s dieťaťom a jeho rodinou, šetrenia, prijíma potrebné opatrenia, dokáže vnímať aj súvisiace okolnosti a zo všetkých týchto okolností, ako aj zo svojich profesionálnych skúseností sa musí v konečnom dôsledku sám rozhodnúť, či výchovné opatrenie podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z., alebo podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine aplikuje sám orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, alebo bude v konkrétnom prípade vhodnejšie podať návrh na uloženie výchovného opatrenia na súd. Ak nastane situácia, že rodina prestane so sociálnym kurátorom spolupracovať, resp. ak sa situácia v rodine zhorší natoľko, že je potrebné vyňať dieťa z rodinného prostredia, orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v takýchto prípadoch podávajú na súd návrh na nariadenie neodkladného opatrenia (§ 360 a nasl. CMP), alebo návrh na nariadenie výchovného opatrenia podľa § 37 zákona o rodine. Súdy predstavujú väčšiu autoritu, ktorú rešpektujú v podstatne väčšej a významnejšej miere. Ak rodina prestane so sociálnym kurátorom spolupracovať, vyhýba sa komunikácii, zatajuje sa, nerešpektuje odporúčania, nezúčastňuje sa poradenstva a pod., potom je dôvodné predpokladať, že takáto nespolupracujúca rodina nebude rešpektovať ani výchovné opatrenia uložené sociálnou kuratelou. Navyše vydaniu rozhodnutia o uložení výchovného opatrenia súdom predchádza súdne pojednávanie, čím sa v konečnom dôsledku podarí docieľiť vyšší účinok súdneho rozhodnutia na správanie členov rodiny, ktorý sa v mnohých prípadoch prejavuje v jeho dobrovoľnej akceptácii zo strany dotknutých osôb. Preto neukladanie výchovných opatrení zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z., resp. § 37 ods. 2 zákona o rodine, nebolo vyhodnotené ako rozporné so zákonom. Zároveň nešlo ani o zámer alebo nečinnosť správnych orgánov, ale takýto postup bol výsledkom aplikačnej praxe. Ďalším dôvodom neukladania výchovných opatrení orgánom sociálnoprávnej ochrany detí je ich potreba vydávania formou rozhodnutia v správnom konaní. Podľa vyjadrenia úradov v tejto agende ide o zdĺhavý formalizovaný administratívne náročný proces a ním sledovaný cieľ je možné operatívnejšie dosiahnuť osobnými šetreniami v rodine a sociálnym poradenstvom.

Osobitný poznatok bol zistený vo vzťahu k povinnosti miest a obcí predkladať najmenej raz za šesť mesiacov orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej

kurately správu o sociálnej situácii rodičov dieťaťa v zmysle § 32 ods. 4 zákona č. 305/2005 Z. z. Vykonaným šetrením bolo zistené, že mestá a obce si túto povinnosť neplnia, resp. si ju plnia len na vyžiadanie príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Neplnenie uvedenej povinnosti však nemožno obciam a mestám vytýkať v tých prípadoch, kedy nemajú vedomosť o tom, že súd vydal rozhodnutie, ktorým dieťa s pobytom na území tej ktorej obce umiestnil do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu, keďže rozhodnutia súdov o umiestnení dieťaťa do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu sa obciam a mestám nezasielajú, resp. nedoručujú. Rovnako nie je možné obciam a mestám vytýkať neplnenie uvedenej povinnosti v tých prípadoch, kedy sa rodičia dieťaťa reálne zdržiavajú v konkrétnej obci/meste bez prihlásenia a bez vedomosti orgánov obce/mesta. V takýchto prípadoch zároveň nemá význam, aby správu podávali tie obce/mestá, v ktorých majú rodičia dieťaťa síce evidovaný trvalý alebo prechodný pobyt, ale na evidovanom pobyte sa vôbec nezdržiavajú. Nakoľko príslušný orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately má z titulu svojej pôsobnosti vedomosť o existencii súdneho rozhodnutia o umiestnení konkrétneho dieťaťa do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu a vo väčšine prípadov má aj vedomosť o tom, kde sa rodičia, resp. rodič tohto maloletého dieťaťa reálne zdržiavajú, ako v zhodnotení uviedla Krajská prokuratúra Trnava, z uvedených dôvodov by mal plnenie povinnosti vyplývajúcej z § 32 ods. 4 zákona č. 305/2005 Z. z. koordinovať práve tento dotknutý orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately - napríklad tým spôsobom, že oznámi dotknutej obci/mestu a mestskej časti, že na jej území sa zdržiavajú rodičia, resp. rodič dieťaťa, ktoré bolo súdnym rozhodnutím umiestnené do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu a požiada obec/mesto a mestské časti o podanie správy v zmysle vyššie citovaného zákonného ustanovenia s tým, že predmetnú správu je potrebné predkladať najmenej raz za šesť mesiacov.

Ako problematickú možno na základe zistení z previerok označiť tiež skutočnosť, že (poznatok Krajskej prokuratúry Bratislava) existuje iba jeden spisový materiál vedený na maloleté dieťa, do ktorého sa zakladajú všetky listiny (delenie existuje len podľa jednotlivých rokov). Uvedené je síce zrejme výhodou pre komplexné posúdenie situácie maloletého dieťaťa, avšak z hľadiska výkonu previerky a identifikácie spisov vhodných na jej vykonanie, ide o administratívnu prekážku.

Ako v zhodnotení zdôraznila aj Krajská prokuratúra Trenčín, postup správnych orgánov v intenciách § 12 zákona č. 305/2005 Z. z., ktoré ukladá správnym orgánom rozhodovať o uložení výchovných opatrení možno označiť za postup, ktorý nezodpovedá aktuálnym potrebám adresátov výkonu verejnej správy v oblasti starostlivosti a výchovy detí, ani personálnym a materiálnym podmienkam, v ktorých úrady práce, sociálnych vecí a rodiny vykonávajú predmetnú štátnu správu. Správne konania podľa § 12 zákona č. 305/2005 Z. z. predstavujú tak pre vykonávateľov verejnej správy, ako i pre samotných adresátov zdĺhavý a málo efektívny proces. Správne orgány odôvodňovali svoj postup praktickými poznatkami z predchádzajúceho obdobia, pričom uvádzali, že adresáti rozhodnutí o uložených výchovných opatreniach nerešpektovali povinnosti uložené v rozhodnutiach podľa § 12 zákona č. 305/2005 Z. z., uložené výchovné opatrenia boli prakticky nevykonateľné, v mnohých prípadoch im rozhodnutie nebolo možné doručiť. Je potrebné konštatovať, že úrady práce, sociálnych vecí a rodiny sú silne personálne poddimenzované, zamestnanci sú nedostatočne finančne ohodnotení, ich práca je

veľmi psychicky náročná, nakoľko pracujú s ľuďmi, ktorí sú vo väčšine prípadov zdravotne, sociálne alebo materiálne hendikepovaní a potrebujú komplexnú pomoc, starostlivosť a podporu. Na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny je navyše zaznamenaný vysoký stupeň fluktuácie zamestnancov.

V závere je možné konštatovať, že vykonanie previerok stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní úradov práce, sociálnych vecí a rodiny splnilo svoj účel. Odstránenie pochybení správnych orgánov vytknutých v upozorneniach prokurátora a pri prejednaní protokolov by mali jednoznačne prispieť k zvýšeniu zákonnosti v postupe a rozhodovaní správnych orgánov, ako aj v postupe obcí vo vzťahu k preverovanej agende.

S poukazom na aktuálne zistené poznatky z previerok preto možno uzavrieť, že základným prínosom splnenia úlohy číslo 9 Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 a vykonaním previerok na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny na úseku sociálnoprávnej ochrany detí a rodiny bolo zistenie a identifikovanie problémov v praxi pri aplikácii zákona č. 305/2005 Z. z. a potrebu jej prispôsobenia súčasným aktuálnym potrebám vykonávateľov i adresátov výkonu verejnej správy v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a rodiny.

Taktiež sa žiada uviesť, že agenda sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bola na príslušných úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci Košického kraja kontrolovaná už v priebehu roka 2022 na základe pokynu Krajskej prokuratúry Košice. Previerky boli pritom zamerané na zistenie, či úrady práce postupovali v roku 2021 v prípade maloletých záškolákov a ich rodičov podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. a či týmto ukladali výchovné opatrenia ustanovené v § 37 ods. 2 zákona o rodine. Výsledkom vykonaných previerok bol záver o nevyužívaní tohto oprávnenia úradmi práce, ktoré využívali na predchádzanie a zamedzovanie záškoláctva iné (podľa nich účinnejšie) opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately dané im zákonom č. 305/2005 Z. z. Ak v konkrétnom prípade ani tieto opatrenia nevedli k odstráneniu tohto negatívneho javu, úrady práce pristúpili rovno k podaniu návrhu na príslušný súd na uloženie vhodného výchovného opatrenia uvedeného v § 37 ods. 2 zákona o rodine, keďže zastávajú názor, že rozhodnutie súdu má pre maloletých a ich rodičov väčšiu váhu ako rozhodnutie úradu práce.

Plnením predmetnej úlohy sa však preukázalo, že vo významnej väčšine prípadov, v ktorých návrhy na uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 písm. b) zákona o rodine podal na súd prokurátor (Okresná prokuratúra Košice – okolie), nie raz v rozpore s názorom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Košice, boli takéto návrhy dôvodné, mali svoje opodstatnenie a splnili svoj účel.

V nasledovnom tabuľkovom prehľade je uvedený počet vykonaných previerok a počet podaných prokurátorských opatrení prijatých na základe tejto previerky:

Počty previerok

Krajská prokuratúra Bratislava

	KP BA	OP BA 1	OP BA 2	OP BA 3	OP BA 4	OP BA 5	OP MA	OP PK	spolu
previerky	1	1	1	1	1	1	1	2	9

Krajská prokuratúra Trnava

	KP TT	OP GA	OP PN	OP SE	OP TT	spolu
previerky	0	2	2	2	1	7

Krajská prokuratúra Trenčín

	KP TN	OP TN	OP PD	OP PB	OP BN	OP PE	OP NM	spolu
previerky	0	2	1	2	0	2	2	9

Krajská prokuratúra Nitra

	KP NR	OP KN	OP LV	OP NR	OP NZ	OP TO	spolu
previerky	0	1	3	2	2	1	9

Krajská prokuratúra Banská Bystrica

	KP BB	OP LC	OP RS	OP VK	OP ZH	OP BB	OP BR	OP RA	OP ZV	spolu
previerky	0	3	1	1	3	1	1	1	3	14

Krajská prokuratúra Žilina

	KP ZA	OP CA	OP DK	OP LM	OP MT	OP NO	OP RK	OP ZA	spolu
previerky	0	1	1	1	2	2	1	3	11

Krajská prokuratúra Košice

	KP KE	OP RV	OP MI	OP TV	OP SNV	OP KE 1	OP KE 2	OP KE okolie	spolu
previerky	0	0	1	1	0	1	-	1	4

Krajská prokuratúra Prešov

	KP PO	OP BJ	OP HE	OP KK	OP PP	OP PO	OP SL	OP VT	spolu
previerky	0	2	2	1	2	3	1	1	12

Tabuľka - Počty prokurátorských opatrení – upozornení prokurátora a ich úspešnosť (protesty prokurátora neboli podané)

	počet	vyhovené	nevyhovené	nerozhodnuté
KP BA	1	1	0	0
OP BA I	0	0	0	0
OP BA II	0	0	0	0
OP BA III	0	0	0	0
OP BA IV	0	0	0	0
OP BA V	0	0	0	0
OP MA	0	0	0	0
OP PK	4 (2x obec, 2x úrad práce)	4	0	0
KP TT	0	0	0	0
OP GA	0	0	0	0
OP PN	0	0	0	0
OP SE	0	0	0	0
OP TT	2 (1x obec, 1x úrad práce)	2	0	0
KP TN	0	0	0	0
OP TN	11 (9x obec, 2x úrad práce)	11	0	0
OP PD	2 (2x obec)	2	0	0
OP PB	6 (4x obec, 2x úrad práce)	6	0	0
OP BN	0	0	0	0
OP PE	6 (4x obec, 2x úrad práce)	6	0	0
OP NM	2 (2x úrad práce)	2	0	0
KP NR	0	0	0	0
OP KN	5 (4x obec, 1x úrad práce)	5	0	0
OP LV	5 (2x obec, 3x úrad práce)	5	0	0
OP NR	5 (3x obec, 2x úrad práce)	5	0	0
OP NZ	2 (2x úrad práce)	2	0	0
OP TO	1 (1x úrad práce)	1	0	0
KP BB	0	0	0	0
OP LC	2 (2x úrad práce)	2	0	0
OP RS	9 (1x obec, 8x úrad práce)	9	0	0
OP VK	2 (1x obec, 1x úrad práce)	2	0	0
OP ZH	14 (14x obec)	13	1	0
OP BB	4 (3x obec, 1x úrad práce)	4	0	0
OP BR	1 (1x obec)	1	0	0
OP RA	0	0	0	0
OP ZV	0	0	0	0
KP ZA	0	0	0	0
OP CA	1 (1x úrad práce)	1	0	0
OP DK	0	0	0	0
OP LM	0	0	0	0
OP MT	6 (5x obec, 1x úrad práce)	6	0	0
OP NO	1 (1x úrad práce)	1	0	0

OP RK	0	0	0	0
OP ZA	10 (10x obec)	10	0	0
KP KE	0	0	0	0
OP RV	0	0	0	0
OP MI	0	0	0	0
OP TV	3 (2x obec, 1x úrad práce)	1	0	2
OP SNV	1 (1x úrad práce)	1	0	0
OP KE 1	1 (1x úrad práce)	1	0	0
KP PO	0	0	0	0
OP BJ	6 (5x obec, 1x úrad práce)	6	0	0
OP HE	0	0	0	0
OP KK	0	0	0	0
OP PP	0	0	0	0
OP PO	0	0	0	0
OP SL	5 (4x obec, 1x úrad práce)	5	0	0
OP VT	1 (1x obec)	1	0	0
Spolu	119	116	1	2

Na základe zistení z vykonaných previerok bolo celkom podaných 119 prokurátorských opatrení - upozornení prokurátora. Aj výsledný počet vyhovených upozornení prokurátora svedčí o opodstatnenosti vykonanej previerky.

V nadväznosti na rozsah zistených nedostatkov a poznatkov vyplývajúcich z plnenia tejto úlohy okrem iného generálny prokurátor postúpi zhodnotenie Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky za účelom prehodnotenia celkového postavenia zamestnancov vybavujúcich posudzovanú agendu. Uvedené sa týka najmä poddimenzovania a neustálej fluktuácie zamestnancov úradov práce spôsobenou náročnosťou, rozsahom a odbornosťou vybavovanej agendy, ako aj ich slabým finančným ohodnotením. Zároveň nie je možné opomenúť ich nedostatočné zákonné oprávnenia pri výkone nimi uložených výchovných opatrení.

Vzhľadom k tomu, že z počtu prokurátorských opatrení vyplýva, že ich prevažná časť (78 upozornení prokurátora) smerovala proti postupu (resp. nečinnosti) miest/obcí/mestských častí, ktoré si neplnili povinnosť zakotvenú v § 32 ods.4 zákona č. 305/2005 Z. z. predkladať najmenej raz za šesť mesiacov orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately správu o sociálnej situácii rodičov dieťaťa, bude predmetné zhodnotenie predložené aj Združeniu miest a obcí Slovenska.

Vypracovala:
JUDr. Miroslava Vychovalá